

Temmuz 2023/July 2023

Cilt : 3

Sayı : 2

Volume : 3

Issue : 2

Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi

Journal of
Quality and Strategy
Management

ISSN 2791-6545

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

**KALİTE VE STRATEJİ YÖNETİMİ
DERGİSİ**

Cilt: 3

Sayı: 2

Temmuz 2023

TRAKYA UNIVERSITY

**JOURNAL OF QUALITY AND
STRATEGY MANAGEMENT**

Volume: 3

Issue: 2

July 2023

ISSN 2791-6545

e-ISSN 2791-7843

Trakya Üniversitesi
Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi

Cilt: 3 Sayı: 2 Temmuz 2023

Trakya University
Journal of Quality and Strategy Management

Volume: 3 Issue: 2 July 2023

Trakya Üniversitesi
Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi
Cilt:3 Sayı:2 Temmuz 2023

Trakya University
Journal of Quality and Strategy Management
Volume:3 Issue:2 July 2023

Sahibi / Owner

Trakya Üniversitesi Rektörlüğü
Kalite ve Strateji Geliştirme, Uygulama ve Araştırma Merkezi Adına
Dr. Öğr. Üyesi Sedef Zeyrekli Yaş

Baş Editör / Editor-in Chief

Doç. Dr. Serol Karalar

Editör / Editor

Doç. Dr. Işıl Usta Kara

Alan Editörleri / Field Editors

Prof. Dr. Tuğba Yanpar Yelken

Prof. Thanassis Karalis, Ph.D

Doç. Dr. Tülay Demiralay

Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan

Öğr. Gör. Dr. Anıl Nalkaran

Yardımcı Editörler/ Assistant Editors

Öğr. Gör. Burçak Soyer Parlıyan

Öğr. Gör. Müge Atakan

Dergi Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Gökhan Ilgaz

Doç. Dr. Işıl Usta Kara

Doç. Dr. Serol Karalar

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ Arda

Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan

Dr. Öğr. Üyesi Sedef Zeyrekli Yaş

Öğr. Gör. Burçak Soyer Parlıyan

Dizgi Mizanpaj/ Page Layout

Öğr. Gör. Müge Atakan

Kapak Dizayn / Cover Design

Duygu Yürek

İletişim Adresi/Address

T.C. Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Geliştirme, Uygulama ve Araştırma Merkezi

Balkan Yerleşkesi - Edirne / TÜRKİYE

Tel.-Faks: 0284 235 71 51 e-mail: ksydergi@trakya.edu.tr

Baskı / Publishing

Trakya Üniversitesi Matbaası

Sarayıcı Yerleşkesi – Edirne / TÜRKİYE

**Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi
Uluslararası Hakemli Bir Dergidir.**

Trakya University Journal of Quality and Strategy Management is an International
Peer-Reviewed Journal.

**Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi'nin tarandığı
indeksler:**

Trakya University Journal of Quality and Strategy Management is indexed by:

A S O S
indeks

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Prof. Dr. Muzaffer Elmas – Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Erhan Tabakoğlu - Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Ahmet Hamdi Zafer – Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Ali Ekber Şahin – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Canan Çetin – Beykoz Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Kasım Karakütük – Ankara Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Lindita Xhanari Latifi, Ph.D. – Tiran University, Albania
- Prof. Dr. Mahmut Güler – Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Recep Bozdoğan – Marmara Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Shaheen A. Mustafa, Ph.D.- Kerkuk University, Iraq
- Prof. Dr. Ümit Kocabiçak – Sakarya Üniversitesi, Türkiye
- Assoc. Prof. Abdul Rahim Ahmad, Ph.D.- Universiti Tenaga Nasional, Malaysia
- Assoc. Prof. Ergin Jable, Ph.D. - Prishtina University, Kosovo
- Assoc. Prof. Gertrud Olsson, Ph.D.- University of Gothenburg, Sweden
- Assoc. Prof. Nuran Malta Muhaxheri, Ph.D. – Prishtina University, Kosovo
- Assoc. Prof. Pashalis Valsamidis, Ph.D.- Democritus University of Thrace, Greece
- Assoc. Prof. Tudora Arnaut, Ph.D. - Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
- Doç. Dr. Selda Uca – Kocaeli Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Dilek Akbaş Akdoğan – Medeniyet Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Tuba Canvar Kahveci – Sakarya Üniversitesi, Türkiye

Bu sayının hakemleri/ Reviewers of The Issue

(Unvan ve isim alfabetik sırasına göre verilmiştir.)

Prof. Dr. Harun Şahin, Akdeniz Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Mülayim, Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Candan Zülfikar, İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gülcan İner, Kırklareli Üniversitesi

İçindekiler/Contents

İnceleme Makalesi/Review Article

Bilal Yılmaz, Rıza Salar, Burak Erdiñ Aslan, Mustafa Sözbilir, Atilla Keskin (67-87)

Yükseköğretimde Kalite ve Akreditasyon: Program Akreditasyonunda Atatürk Üniversitesi'nin Uygulamaları

Quality and Accreditation in Higher Education: Practices of Ataturk University on Program Accreditation

Araştırma Makalesi/Research Article

Selin Arabulan, Ebru Oran (89-118)

Yaşam Kalitesinin Kentsel Dönüşüm Projelerinde Sorgulanması - Sütlüce Mahallesi Örneği

Questioning The Quality of Life in Urban Transformation Projects - The Case of Sütlüce Neighborhood

Kitap Tanıtımı/Book Review

Bahar Uymaz (119-124)

Kitap Tanıtımı: Avrupa Birliği Bağlamında Yükseköğretimde Kalite

Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi Yazım Kuralları

Author Guidelines of Trakya University Journal of Quality and Strategy Management

**YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE VE AKREDİTASYON:
PROGRAM AKREDİTASYONUNDA
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ'NİN UYGULAMALARI***

Geliş Tarihi: 18.04.2023

Kabul Tarihi: 24.05.2023

(Received)

(Accepted)

Bilal YILMAZ^{1,6,7*}

Rıza SALAR^{2,6,7}

Burak Erdiñ ASLAN^{3,6,7}

Mustafa SÖZBİLİR^{4,6}

Atilla KESKİN^{5,7}

* Bu çalışma Atatürk Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (BAP Proje No: 2019-1093) tarafından desteklenmiştir.

¹Prof. Dr, Atatürk Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Analitik Kimya ABD, 25240, Erzurum, yilmazb@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8574-7570

²Doç, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD, 25240, Erzurum, rizasalar@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6577-0821

³Dr. Öğr Gör, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi Öğretmenliği ABD, 25240, Erzurum, erdinc.aslan@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6228-1392

⁴Prof. Dr, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Kimya Öğretmenliği ABD, 25240, Erzurum, sozbilir@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6334-9080

⁵Prof. Dr, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 25240, Erzurum, keskin.1@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5317-6032

⁶Atatürk Üniversitesi, Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğü, 25240, Erzurum

⁷Atatürk Üniversitesi, Kalite Koordinatörlüğü, 25240, Erzurum

ÖZ

Gelişen dünyada insanların yaşam standartlarının yükselmesi sonucu kalite konusu sürekli gündemimizde olan bir kavramdır. Her alanda olduğu gibi yükseköğretimde de özellikle eğitim alanında ulusal hatta uluslararası düzeyde eğitim kalitesinin yükseltilmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Özellikle yükseköğretimde eğitim kalitesinin güvence altına alınabilmesi hususunda program akreditasyonu önemli bir araç haline gelmiştir. Bunun için gerek ülkemiz gerek diğer ülkelerdeki yükseköğretim kurumları eğitim kalitesinin artırılabilmesi için program akreditasyon çalışmalarını teşvik etmektedir. Bu çalışmada, iyi uygulamaların paylaşılması ve yaygınlaştırılması amacıyla Atatürk Üniversitesinin “Program Akreditasyonu” konusunda yaptığı çalışmaların iyi uygulama örneği olarak değerlendirilebileceği üzerinde durulmuştur. Üniversitemizin program akreditasyon çalışmaları süreci planla-uygula-kontrol et-önlem al (PUKÖ) döngüsünde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Akreditasyon, Yükseköğretim, PUKÖ

QUALITY AND ACCREDITATION IN HIGHER EDUCATION: PRACTICES OF ATATURK UNIVERSITY ON PROGRAM ACCREDITATION

ABSTRACT

As a result of the increase in the living standards of people in the developing world, the issue of quality is a concept that is constantly on our today. As in every field, it has become inevitable to increase the quality of education at the national and even international level in higher education, especially in the field of education. Program accreditation has become an important tool to ensure the quality of education, especially in higher education. For this, higher education institutions both in our country and in other countries encourage program accreditation studies in order to increase the quality of education. In this study, it is emphasized that Ataturk University's studies on "Program Accreditation" can be considered as an example of good practice in order to share and disseminate good practices. The program accreditation process of our university was handled in the plan-apply-check-take (PACT) cycle.

Keywords: Quality, Accreditation, High Education, PACT

GİRİŞ

Alan yazında kalite kavramı çok farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Bu nedenle standart bir kalite tanımı yapılamamaktadır. Bundan dolayı kalitenin pek çok tanımıyla karşılaşmamız mümkündür. Bunun sebebi kalitenin göreceli bir kavram olması ve insanların mükemmeli yakalama isteklerinin farklı olması olabilir. Genel anlamda kaliteyi bir mal veya hizmetin öngörülen amaca uygunluk derecesi olarak tanımlayabiliriz (Çağlar & Kılıç, 2008). Küreselleşen günümüz dünyasında her gün şahit olduğumuz yeni değişimler ve gelişmeler, ülkeleri ve kurumları bir rekabet ortamına sürüklemektedir. Günümüzde gerek kamu gerek özel sektör varlığını sürdürebilmek için müşteri beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Bunun için de mal veya hizmetin başlangıç noktasından müşteriye ulaşıncaya kadar geçen her aşamanın kalite güvence sistemi ile kontrol altına alınabilmesi gerekmektedir.

2022 yılı itibari ile 131 tanesi devlet üniversitesi olmak üzere Türkiye’de toplam 208 üniversite vardır. Bu üniversitelerde 8 milyonun üstünde öğrenci eğitim görmektedir. Eğitim gören öğrencilerin mezun olduktan sonra nitelikli bir meslek icra edebilmeleri için kaliteli eğitim almaları kaçınılmazdır.

Yükseköğretimde eğitim kalitesinin güvence altına alınması hususunda program akreditasyonu önemli bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle pek çok ülkenin yükseköğretim kurumu eğitimde kaliteye ulaşabilmek için program akreditasyon çalışmalarını teşvik etmektedir. Yükseköğretimde program akreditasyonunun amacı üniversitelerde verilen eğitimin kalitesini artırmak, alanında nitelikli ve yetkin mezunların yetişmesine katkı sağlamaktır. Bir ülkede alanında yetkin mezunların olması hem yükseköğretim kurumları hem de ülkenin geleceği açısından çok önemli bir konudur. Bu sayede mezunların alanında yetkin bir biçimde iş hayatına atılması, ülkenin üretim ve hizmet alanına katkı sağlaması, ülkenin kalkınması ve gelişmesi açısından da çok önemlidir. Bundan dolayı liyakatli kişilerin yetişmesine katkı sağlayan yükseköğretim kurumlarında program akreditasyonu gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır. Çünkü akreditasyon, yükseköğretim kurumunun ya da programının kalite standartları açısından öz değerlendirme yapmasına, bağımsız ve tescillenmiş bir akreditasyon kuruluşu tarafından dış

değerlendirmeye girerek eğitim kalitesinin onaylanmasına katkı sağlayan bir güvence sistemidir (Aktan & Gencel, 2007).

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 35. maddesine göre ülkemizde üniversitelerin ya da programlarının kalite çalışmalarında sorumlu oldukları en üst kurum Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK)'dur. YÖKAK 2016 yılında özerkleşerek üniversitelerin kalite güvencesi konusunda dış değerlendirmeye tabi tutulmasını ve belli bir standarda kavuşmasını sağlamıştır. Ayrıca YÖKAK, program akreditasyonunu gerçekleştirecek olan akreditasyon kuruluşlarının da tescil belgesini düzenlemekle görevli resmi mercidir. Bu sayede tescillenen akreditasyon kuruluşları tarafından yükseköğretimdeki programların akreditasyonu gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde üniversitelerin ya da programlarının akreditasyon süreçleri 2016 yılından sonra hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Uluslararasılaşma anlamında programlardaki öğrencilerin özellikle Avrupa ülkeleri başta olmak üzere yurt dışındaki öğrenci değişim programlarına katılması noktasında akreditasyon daha da önemli hale gelmiştir. Bu sayede diplomaların tanınması anlamında yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemi olan akreditasyon süreci uluslararası bir boyut kazanmıştır. Akreditasyon kuruluşlarının belirlemiş olduğu standartlar çerçevesinde programlar akreditasyon kuruluşlarına müracaatlarını yapmaktadır. Kalite yolculuğunda hem akademik hem idari süreçlerin belirli standarda ulaşması ve kalite kültürünün eğitim kurumlarında yerleşmesi sağlanmaktadır. Kalite güvence sistemi olarak tanımladığımız akreditasyon kelimesi kullanıldığı yere göre farklı anlamlar içermektedir. Akreditasyon sözcüğü "ad" (birisine) ve "credere" (güvenmek) sözcüklerinden türetilen Latince'den gelen bir sözcüktür (Artugal, 2010). Aynı şekilde güvenilir anlamına gelen Fransızca "accrediter = akredite" sözcüğü ile de ifade edilmektedir (Erkuş & Özdemir, 2010). Başka kaynaklarda da akreditasyon sözcüğünün anlamı; program ya da kurumun belirlenen ölçütler veya standartlar ile uyumunun tescilli bir akreditasyon kuruluşu tarafından değerlendirilmesi ve onaylanmasını içeren resmi bir işlemdir (Ceylan, 2009). Akreditasyonun başka bir tanımı ise bağımsız akreditasyon kuruluşları tarafından kurumların kalite sistemlerinin

belli standartlara sahip olup olmadıklarının değerlendirilmesi ve onaylanması sürecidir (Erkuş & Özdemir, 2010).

Yükseköğretimde eğitim kalitesinin artırılması amacıyla bir kalite güvencesi sistemi olan program akreditasyonu ile ilgili çalışmalar gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bunun için üniversiteler program akreditasyon sayısını artırabilmek için çalışmalarını sürdürmektedirler. Yükseköğretim kurumlarının değerlendirilmesindeki kalite performans göstergelerinden birisi de lisans düzeyinde akredite olan program sayısıdır. Bu bağlamda gerek ülkemiz gerek diğer ülkelerdeki yükseköğretim kurumları eğitim kalitesinin artırılabilmesi için program akreditasyon çalışmalarını teşvik etmektedir.

Bu çalışmada Atatürk Üniversitesinde kalite güvencesi sisteminin geliştirilmesine yönelik yapılan iyi uygulama örneklerinin biri olan program akreditasyon çalışmaları süreci planla-uygula-kontrol et-önlem al (PUKÖ) döngüsüne uygun olarak sunulmaktadır. Çalışma bir araştırma makalesi olmayıp iyi uygulama örneğinin paylaşılması amaçlanmaktadır.

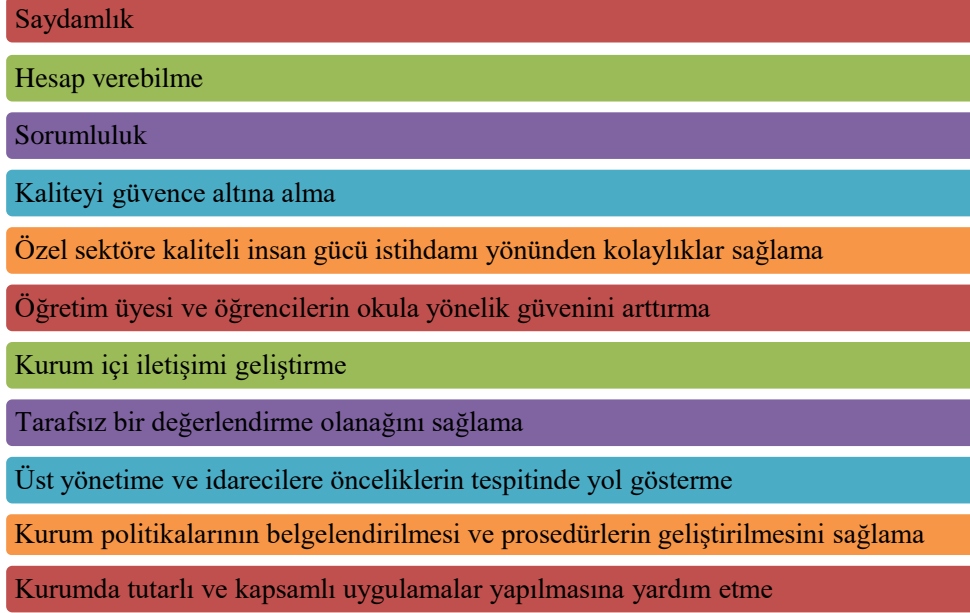
1. AKREDİTASYONUN AMACI VE YARARLARI

Akreditasyon; yükseköğretim kurumlarının ya da programlarının sundukları belge ve kanıtların değerlendirilme işidir. Bu sayede kurum ve programlar kamuoyu nezdinde güvenini artırır. Değerlendirme süreçlerinin belirli standartlar ve ölçütlere uygun olarak yapılması da, program ve kurumların akreditasyon kuruluşlarına olan güvenini sağlar (Koyuncu, 2007). Genel anlamda bakılacak olursa akreditasyonun temel amaçları Şekil 1'deki gibi özetlenebilir (Bakioğlu & Baltacı, 2000):

şekil 1. Akreditasyonun Temel Amaçları

Akredite olmak bir kurum veya program için önemlidir. Çünkü akredite olmuş bir kurum veya programının verdiği eğitim hizmetlerinin akredite olmayan eşdeğer programlara göre daha sistematik ve izlenebilir süreçlere göre yürütüldüğü düşün¼l¼r. Bu durum kurum ya da programın kamuoyunda saygınlığını artırır ve programın tercih edilmesine sebep olabilir. Örneğin YÖKAK tarafından tescillenmiş akreditasyon kuruluşları tarafından akredite edilmiş programların bilgileri YÖKAK tarafından izlenmekte ve program bilgileri Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına (YÖK) iletilmektedir. YÖK aracılığı ile 2016 yılından itibaren akredite program bilgileri Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunda yayımlanmaktadır. Buna ilaveten akreditasyonun kurum ve programlara pek çok yararı bulunmaktadır. Bunlar şekil 2'deki gibi özetlenebilir (Sarp, 2014):

Şekil 2. Akreditasyonun Yararları

Görüldüğü gibi akreditasyon başta saydamlık, hesap verebilme, sorumluluk olmak üzere akredite olan kurum veya programa yönelik olumlu pek çok yararı vardır. Bunun yanı sıra kamuoyunun bilinçlenmesi ve üniversite tercihi zamanında öğrenciler açısından üniversite veya eşdeğer programlar arasında tercih sebebi olabilir.

1.1. Akreditasyon Türleri

Türkiye’de yükseköğretimde; akreditasyon kurumsal akreditasyon ve program akreditasyonu olmak üzere iki şekilde yapılabilmektedir.

Kurumsal Akreditasyon Programı (KAP): Yükseköğretim kurumlarındaki liderlik, yönetim ve kalite, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme ve toplumsal katkının PUKÖ döngüsünde değerlendirilmesidir. (Erkuş & Özdemir, 2010). KAP, YÖKAK tarafından oluşturulan değerlendirme takımları tarafından Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon Ölçütleri ile Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon

Kılavuzu kapsamında yürütülmektedir. KAP'a dâhil edilecek yükseköğretim kurumları YÖKAK tarafından belirlenmektedir. Belirlenen yükseköğretim kurumları için değerlendirme takımları oluşturulmaktadır. Değerlendirme takımları tarafından ilgili yükseköğretim kurumlarına ön ziyaret ve saha ziyareti olmak üzere iki ziyaret gerçekleştirilmektedir. Bu ziyaretlerin ardından değerlendirme takımları Kurumsal Akreditasyon Raporlarını hazırlamaktadır. Bu raporlar doğrultusunda YÖKAK ilgili kurum için akreditasyon kararını vermektedir. Bu karar 5 yıl süreyle kurumun tam akreditasyon alması, 2 yıl süreyle koşullu akreditasyon alması ya da kalite güvencesi uygulamaları bağlamında ilgili yükseköğretim kurumuna destek verilmesi şeklindedir.

Program Akreditasyonu: YÖKAK tarafından tescillenen bir akreditasyon kuruluşu tarafından belirli bir program için önceden belirlenmiş standart ve ölçütlerin program tarafından karşılanıp karşılanmadığının değerlendirilmesidir. Türkiye'de 2022 yılı itibari ile YÖKAK tarafından tescillenen ve program akreditasyonuna yetkili olan ulusal 19 akreditasyon kuruluşunun adı Tablo 1'de verilmiştir (YÖKAK, 2023).

Tablo 1. Tescil Süresi Devam Eden Ulusal Akreditasyon Kuruluşları

Sıra	Akreditasyon kuruluşu	Tescil tarihi	Tescil bitiş tarihi	Geçerlilik süresi (yıl)
1	Dil Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-DEDAK	15.09.2021	15.09.2023	2
2	Diş Hekimliği Eğitimi Programları Akreditasyon Derneği-DEPAD	11.03.2020	11.03.2022	2
3	Eczacılık Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-ECZAKDER	25.12.2014	25.12.2016	2
		26.12.2018	26.12.2020	2
		26.12.2020	26.12.2025	5
4	Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Akreditasyon Derneği-FEDEK	26.08.2010	26.08.2012	2
		1.02.2013	1.02.2015	2
		9.04.2015	9.04.2018	3
		9.04.2018	9.04.2023	5
5	Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-HEPDAK	25.12.2014	25.12.2016	2
		25.12.2016	25.12.2018	2
		25.12.2018	25.12.2023	5
6	İlahiyat Akreditasyon Ajansı-İAA	11.09.2019	11.09.2021	2
		15.09.2021	15.09.2023	2
7	İletişim Araştırmaları Derneği-İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu-İLEDAK	31.01.2018	31.01.2020	2
		31.01.2020	31.01.2022	2
		19.01.2022	19.01.2027	5
8	Mimarlık Eğitimi Akreditasyon Derneği-MİAK	17.11.2021	17.11.2023	2
9	Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-MÜDEK	16.11.2007	16.11.2012	5
		1.02.2013	1.02.2018	5
		1.02.2018	1.02.2023	5

Sıra	Akreditasyon kuruluşu	Tescil tarihi	Tescil bitiş tarihi	Geçerlilik süresi (yıl)
10	Öğretmenlik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-EPDAD	15.10.2014	15.10.2016	2
		31.01.2018	31.01.2020	2
		31.01.2020	31.01.2022	2
11	Peyzaj Mimarlığı Eğitim ve Bilim Derneği-PEMDER	8.04.2020	8.04.2022	2
12	Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-SABAK	31.01.2018	31.01.2020	2
		31.01.2020	31.01.2025	5
13	Sosyal Beşeri ve Temel Bilimler Akreditasyon ve Rating Derneği-STAR	8.07.2020	8.07.2022	2
14	Spor Bilimleri Derneği-Spor Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu - SPORAK	8.01.2020	8.01.2022	2
		19.01.2022	19.01.2024	2
15	Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-TEPDAD	30.11.2011	30.11.2012	1
		28.03.2013	28.03.2015	2
		28.03.2015	28.03.2017	2
		28.03.2017	28.03.2022	5
16	Turizm Akademisyenleri Derneği-Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu-TURAK	31.01.2018	31.01.2020	2
		31.01.2020	31.01.2022	2
		19.01.2022	19.01.2024	2
17	Türk Psikologlar Derneği	26.08.2010	26.08.2012	2
		26.08.2012	26.08.2014	2
		6.02.2019	6.02.2021	2
		23.06.2021	23.06.2026	5
18	Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme	2.02.2012	2.02.2013	1
		19.12.2013	19.12.2015	2
		19.12.2015	19.12.2017	2

	ve Akreditasyon Derneği- VEDEK	19.12.2017	19.12.2022	5
19	Ziraat Fakülteleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği- ZİDEK	8.07.2020	8.07.2022	2

1.2. Yükseköğretim Kurumlarında Program Akreditasyon Süreci

Akreditasyon bir yükseköğretim kurumu veya programının eğitim kalitesinin artırılması için belirli ölçüt ve standartlara dayalı olarak yürütülen bir süreç (Gencel, 2001) olup, akredite olan kurum veya programın akreditasyon geçerlilik süresi de sonsuz değildir. Belirli sürelerde (1-3 yıl) ara değerlendirme yapılma koşulu ile akreditasyonun geçerliliği uzatılabilmektedir. Akreditasyon süreçleri akreditasyon kuruluşları tarafından genellikle şu şekilde sürdürülmektedir (Erkuş & Özdemir, 2010):

✓ YÖKAK tarafından tescillenen akreditasyon kuruluşu, akredite edilecek kurum ya da program için belirli standart ve ölçütleri belirleyerek yayımlar.

✓ Akreditasyon başvurusu yapacak olan program ilgili akreditasyon kuruluşuna program veya birim yöneticisi kanalı ile yazılı veya elektronik ortamda başvuru yapılır.

✓ Akreditasyon başvurusu alınan programın talebi ilgili akreditasyon kuruluşunun yönetim kurulu tarafından değerlendirilerek başvurusu onaylanır ve programa bildirilir. Bu süreç başvuru ile geri dönüşün yapıldığı tarih yaklaşık 3-12 ay arasında değişebilir.

✓ Akreditasyon kuruluşu aynı veya benzer programlar ile ilgili program paydaşlarından bir değerlendirme takımı kurarak, takım üyelerinin bilgilerini aylar öncesinden ilgili program yöneticisine bildirir.

✓ Program, ilgili akreditasyon kuruluşunun ölçütleri doğrultusunda kendi değerlendirmelerini içeren bir öz değerlendirme raporunu ve kanıtlarını sistematik bir şekilde hazırlar. Hazırlanan öz değerlendirme raporu ve kanıtları ilgili akreditasyon kuruluşuna elektronik ortamda ya da posta yolu ile gönderilir.

✓ Öz değerlendirme raporu ve kanıtları fiziksel ve teknik açıdan ilgili akreditasyon kuruluşu tarafından bir ön değerlendirmeden geçirilir. Eğer fiziksel ya da teknik bir eksiklik olması durumunda akreditasyon kuruluşu dosyayı ilgili programa iade eder. Program, akreditasyon kuruluşunun yorum ve önerilerine göre öz değerlendirme raporunu ve kanıtlarını güncelleyerek tekrar incelenmek üzere akreditasyon kuruluşuna iletir.

✓ Akreditasyon kuruluşu program tarafından gönderilen güncellenen öz değerlendirme raporu ve kanıtlarını program değerlendirme takım üyelerine program saha ziyaretinden en az 3-6 ay öncesinden gönderir.

✓ Program akreditasyonu değerlendirme takımı, öz değerlendirme raporu ve kanıtlarının incelenmesi sonucu bir ön rapor hazırlar ve akreditasyon kuruluşuna iletir. Akreditasyon kuruluşu öz değerlendirmede ifade edilen ölçüt ve standartların tutarlılığını değerlendirmek için saha ziyareti için program yöneticisi ile program ziyareti takvimini belirler. Bu ziyarette, takım üyeleri rektörlük üst yönetimi, programın bağlı olduğu dekanlık, öğrenci temsilcileri, akademik/idari personel, mezunlar, komisyon üyeleri, dış paydaş temsilcileri, kütüphane, kantin, yemekhane yetkilileri ile görüşerek öz değerlendirme raporunda yer alan bilgilerin doğruluğunu kontrol eder. Takım üyeleri, ziyaret esnasında gördükleri programın ilgili ölçüt karşısında güçlü ve geliştirmeye açık yönlerini not alarak bir rapor hazırlar.

✓ Ziyareti gerçekleştiren değerlendirme takım üyeleri, kurumun akreditasyonla ilgili standartları ne ölçüde karşıladığı hakkındaki takım değerlendirmelerini ve programın akreditasyon ölçütlerini sağlama durumu hakkındaki önerilerini içeren kısa bir çıkış bildirme raporunu program öz değerlendirme komisyon üyeleri ve davet edilen paydaşların karşısında okur. Ziyaretin sonlanmasının ardından değerlendirme takımı detaylı bir rapor hazırlayarak akreditasyon kuruluşunun yönetim kuruluna sunar.

✓ Akreditasyon kuruluşu, ziyareti yapılan programdan karar öncesi değerlendirme takımı tarafından hazırlanan rapor doğrultusunda bir savunma raporunu programdan talep edebilir. Değerlendirme takımının raporunda önemli bir bilgi veya kanıt fark edememesi ya da ziyaretin ardından kısa bir süre içinde programdaki önemli bir iyileştirme olması halinde bu gelişme

kanıta dayalı olarak raporlanır ve program tarafından ilgili akreditasyon kuruluşuna iletilir.

✓ Akreditasyon kuruluşunun yönetim kurulu programdan ve ziyareti gerçekleştiren değerlendirme takımından elde ettiği raporu ve kanıtları göz önünde bulundurarak programa akreditasyon kabulü, adaylık statüsü veya ret kararını verir.

✓ Bunun ardından akreditasyon kuruluşu, akreditasyon süreci tamamlanan program yöneticisine programın akreditasyon durumunu ve akreditasyon geçerlilik süresini içeren yönetim kurulu kararını iletir. Ayrıca akreditasyon kuruluşları akredite olan programın adını ve akreditasyon geçerlilik süresini gösteren bir belgeyi kendi web sayfalarında yayımlar.

2. PROGRAM AKREDİTASYONUNDA ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ'NİN UYGULAMALARI

Atatürk Üniversitesi tarafından yürütülmekte olan “Yeni Nesil Üniversite Tasarım ve Dönüşüm Projesi” kapsamında eğitim kalitesinin artırılması ve program akreditasyonunda programlara rehberlik etmesi amacıyla 2019 yılında Üniversitede “Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğü” kurulmuş ve yönergesi oluşturulmuştur. Ocak 2019 itibari ile akreditasyona sahip Üniversitemizde 6 lisans programı bulunmaktaydı. Bu 6 programdan 5’i Mühendislik Fakültesi bünyesindeki programlar olup, onların da Eylül 2020 ayı itibariyle akreditasyon geçerlilik süreleri tamamlanmıştı. Program akreditasyonu çalışmalarını hızla yaygınlaştırmak için kapsamlı bir çalışma planlanmış ve yürütülmüştür. Bu kapsamda Üniversitede 2020 yılında 40 program, 2021 yılında da 23 program Akreditasyon Öz Değerlendirme Raporunu (ÖDR) kanıtları ile hazırlamış ve başvuruya hazır hale getirmiştir. Ancak; akreditasyon kuruluşlarının bazı programlara sayı kotası koymasına ya da ilgili akreditasyon kuruluşlarının bazı programlarda artık müracaat almamasından dolayı 2021 yılında 30 program, 2022 yılında da 33 program resmi olarak akreditasyon başvurusunda bulunabilmiştir. Mayıs 2023 itibariyle Kurumda 47 akredite program bulunmakta ve 9 programın ise değerlendirme süreci devam etmektedir.

Ayrıca 2023 Ocak ayı itibari ile 29 program da akreditasyona ilk defa başvuruda bulunmuştur. Bu başarıya nasıl ulaşıldığı ve akreditasyon sürecinde PUKÖ döngüsünün nasıl tamamlandığı aşağıda verilmiştir.

2.1. Planlama

Rektörlük Makamı tarafından hangi programların akreditasyon sürecini başlatacağı konusunda Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğü görevlendirilmiştir. Koordinatörlük tarafından, programı akredite edecek akreditasyon kuruluşunun olup olmadığı araştırılmış, akreditasyona başvuru yapması planlanan lisans programlarının listesi yapılarak, akreditasyon sürecinin planlanması Rektörlük onayına sunulmaktadır. Sonrasında akreditasyon başvurusu yapması istenen bu programlara gerekli tebliğ Rektörlük tarafından resmi yazıyla bildirilmekte ve akreditasyon süreci resmi olarak başlatılmaktadır.

2.2. Uygulama

Akreditasyon planlaması yapılan programların yöneticisi, yardımcıları ve bu programların bulunduğu fakültelerin dekan ve dekan yardımcılara “Akreditasyon nedir, Nereden başlanır ve Ne yapılması gerekir?” konularında öncelikle Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğü tarafından seminerler verilmiştir. Seminerlerde, Eczacılık Fakültesinin akreditasyon yolculuğu süreci iyi uygulama örneği olarak paylaşılmıştır. Sonrasında ÖDR hazırlayacak programlara komisyon üyelerini ve çalışma takvimlerini hazırlamaları için resmi yazı yazılmış ve programlardan ÖDR komisyon üyeleri ile 6 aylık çalışma takvimlerini oluşturmaları istenmiştir. Ayrıca, Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğü tarafından akreditasyona dahil edilen programların bulunduğu 20 fakülteye ayrı ayrı ziyaretler yapılmıştır. Bu ziyaretlerde programların tüm akademik personeline ilgili akreditasyon kuruluşunun nasıl bir ÖDR istediği, ölçütlerinin neler olduğu ve kanıtları ile nasıl bir ÖDR hazırlanması gerektiği konularında seminerler verilerek gerekli rehberlik yapılmıştır. İhtiyaç duyulması durumunda bazı fakülteler tekrar ziyaret edilerek program bazında eğitim ve farkındalık seminerleri verilmiştir. Diğer yandan Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğü

ofisinde akreditasyon çalışmalarını başlatacak olan program yöneticilerine yönelik rehberlik çalışmaları tüm akreditasyon süresince randevu sistemine göre sürdürülmüştür. Bunun yanında akreditasyon çalışmalarında yapılan paydaş anketleri başta olmak üzere programların üniversite bazında istediği belge ve kanıtlar Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğünce temin edilerek ilgili programlara iletilmiştir. Akreditasyon çalışması yapan tüm programlar ÖDR belgelerini hazırladıktan sonra Önlisans ve Lisans Eğitim Koordinatörlüğüne taslak ÖDR'yi kanıtları ile teslim etmiştir. Koordinatörlük her bir programın ÖDR'sini ilgili akreditasyon kuruluşunun ölçütleri doğrultusunda inceleyerek gerekli düzeltmeleri içeren raporu program yöneticisine sunmuştur. Program düzeyinde revize edilen ÖDR'ler ve kanıtları Koordinatörlüğe tekrar teslim edilmiş ve gerekli inceleme ve rehberlik çalışmalarına devam edilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda akreditasyon dosyasını kanıtları ile hazırlayan programların ilgili akreditasyon kuruluşuna başvuru sürecini başlatması Rektörlük Makamı tarafından uygun görülmüştür. İlgili programlar 31 Ocak 2020-30 Ocak 2023 tarihleri aralığında dijital ortamda veya posta yoluyla resmi başvurularını tamamlamış ve başvuru yaptıklarına dair belgeyi Kalite Koordinatörlüğüne teslim etmiştir. İlgili akreditasyon kuruluşlarından müracaatlarının kabul edildiğine dair onayı takiben gerekli ödeme süreçleri tamamlanarak ilgili programların ÖDR dosyası ve kanıtlarını Haziran 2020-Ağustos 2022 tarihleri arasındaki aylarda ilgili akreditasyon kuruluşlarına göndermeleri sağlanmıştır.

2.3. Kontrol Etme ve Önlem Alma

İlgili akreditasyon kuruluşlarınca ÖDR dosyaları değerlendirildikten sonra saha ziyaretleri başladığında programlar, Koordinatörlük ve Rektörlük ile sürekli iletişim içinde olmuşlardır. Saha ziyaretine gelecek değerlendirme heyetleri program yöneticileriyle saha ziyaretlerini planlarken Koordinatörlük ve Rektörlük her zaman hazır bulunmuş ve ihtiyaç duydukları alanlarda gerekli rehberlik ve destek sağlanmıştır. Ayrıca saha ziyaretini yapan akreditasyon kuruluşlarının değerlendirme takımları çıkış bildirgesinin ardından değerlendirme raporunda ek belgeler istediği takdirde, programlarla sürekli iletişim içinde olunmuş ve programlara her türlü rehberlik desteği verilmiştir. Akreditasyon kuruluşlarından nihai akreditasyon kararı programlara bildirildiğinde programlar tarafından Koordinatörlüğe ve

Rektörlüğe hemen bilgi verilmiş ve kurumun web sayfasında haber yapılmıştır. Bu çalışmalara Ocak 2020 ayında başlanmış yaklaşık 3 yıl içinde Ocak 2023 ayı itibari ile 85 programın resmi olarak akreditasyon sürecine başvuru yapması sağlanmıştır.

2.4. İyileştirme

Üniversitenin akreditasyon politikası gereğince süreç aynı şekilde devam ettirilmiş ve 2023 yılında da kurumdaki 29 programın daha sürece katılması sağlanmıştır. Pandemi döneminde dahi programlara aynı destek verilmiş, benzer süreçler takip edilerek programların ilgili akreditasyon kuruluşlarına resmi başvurusu gerçekleştirilmiştir. Akreditasyon süreçleri programlarla birlikte Koordinatörlük ve Rektörlük tarafından takip edilmiştir.

İlgili Akreditasyon kuruluşlarının değerlendirme takımları tarafından bildirilen iyileştirmeye açık yönlerin geliştirilmesi ve kalite komisyonu tarafından yapılan çalışmalar sonucu tespit edilen diğer yönlerin iyileştirilmesi için "Kalite Eylem Planı" hazırlanmıştır.

Bu eylem planı akreditasyon ve kalite çalışmalarını etkin bir şekilde yapmaya çalışan birimler için önemli bir yol haritası olmuştur. Kalite eylem planının hayata geçirilmesi için akademik birimlerde Birim Kalite Komisyonları oluşturulmuştur. Birim Kalite Komisyonlarına akreditasyon ve kalite çalışmalarında üniversitemizin gelişmeye açık yönlerini içeren seminerler verilmiştir.

Akademik birimlerden kalite eylem planında yer alan başlıklar konusunda faaliyet raporları kanıtları ile istenmiş ve gerekli iyileştirme çalışmaları yapılmıştır. Bunlara aşağıdaki uygulamalar örnek verilebilir:

✓ Lisans düzeyinde mezun veren her program için "Akreditasyon Öz Değerlendirme Komisyonu" oluşturulması ve yıllık programın öz değerlendirme raporunun hazırlanması,

✓ Tüm birimler tarafından "Akreditasyon Süreci Eylem Planı" hazırlanması,

✓ Tüm birimler tarafından "Akreditasyon Süreci Faaliyet Raporu" hazırlanması,

- ✓ Üniversite bünyesindeki "Anket Değerlendirme Sistemi"nin geliştirilmesi ve sürekli hale getirilmesi,
- ✓ İç ve dış paydaşların programlar ile ilgili görüşlerinin anket, görüşme vb. tekniklerle belli periyotlarda alınması ve raporlanması,
- ✓ Ders ve program çıktıları ile hazırlanan sınavların uyumluluğuna yönelik belirtke tablolarının oluşturulması ve bölüm komisyonlarınca değerlendirilmesi,
- ✓ Her eğitim öğretim yılı başında programların, program çıktılarının ve ders öğrenme kazanımlarının gözden geçirilmesi,
- ✓ AKTS iş yükü anket sonuçlarına göre ders içeriklerinin güncellenmesi,
- ✓ Öğrencilere danışman değerlendirme anketi uygulanması,
- ✓ Ve karar alma süreçlerinde eğitimle ilgili toplantılarda öğrenci temsilinin sağlanması.

Program akreditasyonu çalışmalarında; programların akreditasyon başvurusunun planlanması, çalışmaların uygulanması, sürecin takip edilmesi, izlenmesi, sonuçlandırılması ve sonrasında da iyileştirmeler için gerekli düzenlemelerin yapılması ile birlikte PUKÖ döngüsünün işletilmesi sağlanmıştır.

YÖK'ün 2022 yılında yayımlanmış olduğu "Üniversite İzleme Ve Değerlendirme Genel Raporu" incelendiğinde Atatürk Üniversitesi'nin 5 ile 9 arasında akredite programa sahip olan 22 üniversiteden birisi olduğu görülmektedir (Kurulu, 2022). Akredite lisans programı sayısına göre üniversitelerin dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Akredite Lisans Programı Sayısına Göre Üniversitelerin Dağılımı

	0	1-4	5-9	10-14	15-19	≥20
Devlet	67	26	14	9	6	4
Vakıf	38	13	8	4	1	3
Toplam	105	39	22	13	7	7

Kurum sahip olduğu akreditasyon politikası ve bu politikanın güvence sistemi ile 2024 yılı sonu itibari ile Türkiye’deki üniversiteler arasında lisans düzeyinde en fazla program akreditasyonuna sahip olan üniversite unvanını almayı hedeflemektedir. 3 yıl içerisinde akredite olan program sayısını 6’dan 47’ye çıkaran Kurumun akreditasyon yolculuğunda bu başarıya ulaşılmasında Rektörlük üst yönetimi başta olmak üzere Fakülte Dekanları, Bölüm başkanları ve Koordinatörlüğün bu işi sahiplenmesi, içselleştirmesi, heyecanı ve takım çalışmasına inanmasının payının büyük olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de üniversitelerin kalite süreçleri tamamen YÖKAK tarafından 2015 yılında yönetmelik ile 2017 yılında ise yasa ile kurum iç değerlendirme raporlarının (KİDR) hazırlanmaya başlamasıyla sürdürülmektedir. 2022 yılında KİDR 3.1 sürümünde yer alan liderlik, yönetim ve kalite, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında toplam 46 alt başlıkta KİDR belgesinin kanıtları ile hazırlanması gerektiği görülmektedir.

Yükseköğretimde akreditasyon sadece üniversite ya da programı ilgilendirmemektedir. Aynı zamanda paydaşlar, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, ilgili bakanlıklar gibi kurumlar da programın akreditasyon çalışmalarında yer almaktadırlar. Akreditasyon konusunda çalışmaların artması toplumsal anlamda kalite bilincini artıracaktır. Akredite olan bir programdan mezun olan bireyin rekabet gücü ve istihdam alanında tercih edilebilirliği yüksek olacaktır. Dolayısıyla buradan da anlaşıldığı gibi akreditasyon bir amaç değil bir araç olarak önümüze çıkmaktadır (Çelik & Gürdal, 1999). Çünkü akreditasyonun amaçlarından biri de üretim veya hizmet kalitesinde belirli standartlarda önlem alma ve iyileştirmenin sağlanmasıdır (Bayındır, Efe, & Başer, 2018).

Akreditasyon sürecinde eğitim girdilerinden biri de akademik personeldir. Akademik personel sayısı ve niteliği eğitim kalitesi açısından çok önemlidir. Türkiye’deki üniversitelerin bazı programlarında akademik

personel sayısı başına düşen öğrenci sayısı nispeten fazladır (Erkuş & Özdemir, 2010). Akademik personel sayısı az olduğunda özellikle kalabalık sınıflarda akademik personelin öğrenci ile etkili iletişim kurmasında yetersizlikler, ödev ve projelerin değerlendirilmesinde güçlükler yaşanabilir. Bu durum kaliteli eğitim verilmesine engel olduğu gibi diğer yandan da programların akreditasyon sürecine tam olarak hazır olmalarını olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak görülmektedir.

Türkiye’de YÖKAK tarafından tescillenen ve geçerliliği olan 19 farklı ulusal akreditasyon kuruluşu olmasına rağmen; bazı programları akredite edecek akreditasyon kuruluşları hala mevcut değildir. Program akreditasyonunun teşvik edilmesi hususunda ilgili programın akreditasyonunu gerçekleştiren resmi kuruluşun var olması da önemli bir husustur. Program akreditasyonu, eğitim kalitesinin güvence altına alındığını gösteren bir sistemdir. Program akreditasyonu önlisans, lisans ve lisansüstü eğitimde mükemmelle ulaşmayı hedefleyen program yöneticisi ve paydaşlarına yol gösteren bir süreçtir. Başka bir ifade ile program akreditasyonu kalitenin iyileştirilme yaklaşımıdır (Güney, 2019).

Yükseköğretim kurumundaki programların akredite olması yani eğitim kalitesinin güvence altına alınması programın tüm paydaşları açısından önemlidir. Bunun için eğitim kurumlarında kalite kültürünün herkes tarafından benimsenmesi sağlanabilir ve kalite güvence sistemi hususunda akreditasyonun önemi hakkında farkındalık oluşturulabilir.

Özellikle akreditasyonun gerekliliği, program yöneticisi ve akademik personel tarafından anlaşıldığında her birim kendi programında akreditasyon çalışmasını başlatmaya veya akredite ise sürdürmeye istekli olacaktır. Bu amaçla akreditasyon için gerekli olan öz değerlendirme raporu ve kanıtları geniş katılımlı olarak programın öğrenci temsilcileri, akademik/ıdari personeli ve dış paydaş katılımı ile hazırlanarak üniversitenin ilgili makamlarıyla paylaşılması kurumda bir motivasyon oluşturabilir.

Program akreditasyon süreci yükseköğretim kurumları için doğrudan veya dolaylı birtakım maliyetlere katlanmayı ve kaynakları kullanmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası akreditasyon kuruluşlarının güncel akreditasyon hizmet bedellerine kuruluşların web sitelerinden ulaşılabilir. Bu bedeller akreditasyon kuruluşlarına göre

farklılıklar göstermektedir. Üniversitemizde program akreditasyonuna başvuru yapmak isteyen programların, fayda-maliyet analizi çerçevesinde değerlendirilmesi için kurum içinde başvuru değerlendirme süreci işletilerek ilgili kurul ve komisyonlara bilgiler verilmektedir.

Yükseköğretim kurumu yöneticileri, programın akreditasyon süreci ile ilgili sorun olarak gördüğü konularda (akreditasyon maliyeti, akademik personel başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı, sınıf kapasitesinin yetersiz olması, önlem alma ve iyileştirme çalışmalarının layıkıyla yapılamaması, paydaş memnuniyet anketlerinin yeterince alınmaması vb.) gerekli önlemlerin alınması ve iyileştirilmelerin yapılması konusunda program yöneticilerine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C., & Gencel, U. (2007). Yükseköğretimde Akreditasyon, içinde: C. Can Aktan, Değişim Çağında Yüksek Öğretim. *Yaşar Üniversitesi Yayını*, 1-14. <http://www.canaktan.org/egitim/akreditasyon/aktan-akredit.pdf> adresinden alındı
- Artugal, S. M. (2010). *Mühendislik Eğitiminde Toplam Kalite Yönetimi ve Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Bölümündeki ABET Uygulamaları*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bakioğlu, A., & Baltacı, R. (2000). Üniversitede Akreditasyon ve Düşünceler. *Öneri Dergisi*, 13-39.
- Bayındır, S., Efe, Y., & Başer, M. (2018). Hemşirelik Eğitiminde Akreditasyon. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17-23.
- Ceylan, M. (2009). *Türkiye’de Kalite Akreditasyonu ve TÜRKAK*. Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlar, İ., & Kılıç, S. (2008). *Kalite Güvence Standartları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çelik, O., & Gürdal, K. (1999). Muhasebe eğitiminde kalite arayışları ve akreditasyon (eşdeğerleme) standartları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 45-67.

Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi
Temmuz 2023 Cilt 3 Sayı 2 (67-87)

Erkuş, L., & Özdemir, S. (2010). Eğitim Fakültelerinin Akreditasyon Sürecine Hazır Olma Durumuna İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 118-133.

Gencil, U. (2001). Yükseköğretim Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetimi ve Akreditasyon. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 164-218.

Güney, A. (2019). Accounting Education in Accreditation Process. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 939-947.

Koyuncu, S. (2007). *Türk Ortaöğretim Sisteminde Okulların Akreditasyon Yeterlilik Düzeyleri (Sakarya İli Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kurulu, Y. (2022). *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2022*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2022/2022-universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu.pdf> adresinden alındı

Sarp, N. (2014). *Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları*. LEFKE-KKTC: Siyasal Kitapevi.

YÖKAK. (2023). *YÖKAK*. <https://yokak.gov.tr/akreditasyon-kuruluslari/tescil-suresi-devam-edenler> adresinden alındı

YAŞAM KALİTESİNİN KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNDE SORGULANMASI - SÜTLÜCE MAHALLESİ ÖRNEĞİ¹

Geliş Tarihi: 26.05.2023

Kabul Tarihi: 26.07.2023

(Received)

(Accepted)

Selin ARABULAN*

Ebru ORAN**

ÖZ

Kentsel dönüşüm depremlerle yaşayan ülkemizin her felaket sonrası gündemine gelen bir kavramdır. 1999 Marmara Depremi sonrası konuşulmaya ve üzerinde çalışılmaya başlanmış olan kavram, 2012 tarihinde yürürlüğe giren, 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” ve yönetmelikleri ile uygulama alanı bulmuştur. Uygulamalar, tanımındaki gibi yalnızca, kent merkezinde işlevini yitirmiş, eskimeye ya da bozulmaya uğramış deprem riskli alanların/ binaların yenilenmesi değil farklı sosyal grupları bir araya getirecek bir çevresel zenginlik yaratılması, bölgede yaşayanlar için yeni iş imkanları sağlanması ve onların üretkenliklerini geliştirecek stratejilerle desteklenmesi olarak da ifade edilebilir. Ne var ki, doğal afet riski seviyesinin yüksek ve kentsel yaşam kalitesi seviyesinin düşük olduğu durumlarda, kentsel riskleri azaltarak yaşam kalitesini arttırmak, kentleri yeniden canlandırmak ve yenilemek üzere başvurulması gereken kentsel dönüşümün, söz konusu yasa ve yönetmeliklerden hareketle gerçekleştirilmeye çalışılan uygulamaların, arazi geliştirme projelerinin bir aracı gibi kullanıldığı, toplumda yaygın bir kanı haline gelmiştir. Aynı şekilde mevcutta bulunmayan ya da yetersiz olan kentsel donatı alanlarının ise kullanıcı profiline, beklentisine ya da yaşam şekline uygun olmayan şekilde fazla imkanlarla ancak minimum mekan büyüklükleri ile planlanarak,

* Doktor Öğretim Üyesi, Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Edirne, Türkiye, selinarabulan@trakya.edu.tr, 0000-0002-8409-6489

** Yüksek Mimar, İstanbul, Türkiye, eorann@outlook.com, 0009-0000-3905-7766

¹ Başlıca yazar danışmanlığında yazılan “İstanbul’da Kentsel Dönüşüm Süreci ve Uygulanabilirliğin İrdelenmesi: Sütlüce Mahallesi Örneği” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

özelliikli konumları da dikkate alınarak yüksek gelir gruplarına pazarlandığı görülmektedir. Dönüşüm uygulamalarının kullanıcılarını dikkate almadan yapılmasının kentlerdeki yaşam kalitesi seviyesini yükseltmek yerine düşürebileceği; doğal afet zararlarını azaltmaya çalışırken sosyal sorunları arttıracakları değerlendirilmektedir.

Çalışma kapsamında kentsel dönüşüme ihtiyaç olan bölgelerde, TOKİ iş birliğindeki uygulamalar ve süreçler aktarılmaktadır. Uygulamaların yaşamsal kalite değerlendirmesi konutlara ait sayısal verileri, Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'in ek maddesinde yer alan sosyal donatı alanları sayısal verileri ve TOKİ'nin proje sürecine katılım şekli üzerinden nesnel olarak yapılmaktadır. Çalışma sırasında yapılan gözlem ve alan inceleme aşamasında kullanıcılarla da görüşme ve mülakat yapılmış ve onlara ait öznel veriler de paylaşılmıştır. İstanbul'un tarihi geçmişe ve merkezi konuma sahip Sütlüce Mahallesi dönüşüm süreci ise belirlenen başlıklar altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Kentsel Yaşam Kalitesi, TOKİ, Konut Alanları, Kentsel Donatı Alanları

QUESTIONING THE QUALITY OF LIFE IN URBAN TRANSFORMATION PROJECTS - THE CASE OF SÜTLÜCE NEIGHBORHOOD

ABSTRACT

Urban transformation is a concept that comes to the agenda of our country which lives with earthquakes, after every disaster. The concept that started to be discussed and studied after the 1999 Marmara Earthquake has found an area of application with the "Law on Transformation of Areas Under Disaster Risk" and its regulations, numbered 6306, which entered into force in 2012. The practices are not only the renewal of earthquake-risk areas/buildings that have lost their function, worn out or deteriorated in the city center, as defined in the definition. They can also be expressed as creating an environmental wealth that will bring together different social groups, providing new job opportunities for the people living in the region and supporting them with strategies that will improve their productivity. However, in cases where the level of natural disaster risk is high and the quality of urban life is low, the urban transformation that should be applied to increase the quality of life by reducing urban risks, revitalize and renew the cities has become a common belief in the society that the practices that are tried to be realized based on the laws and regulations in question are used as a tool for land development projects. Likewise, it is seen that the urban equipment areas that are

not available or insufficient are equipped with excessive facilities that do not suit the user profile, expectation or lifestyle, and are designed with minimum space proportions and marketed to high-income groups, taking into account their special locations. It is stated that the implementation of transformation applications without considering the user may decrease the quality of life in cities instead of increasing them; It is considered that while trying to reduce natural disaster damages, it will increase social problems.

Within the scope of the study, practices and processes in cooperation with TOKİ are presented in regions that need urban transformation. The vital quality evaluation of the applications is made objectively through the numerical data of the residences, the numerical data of the social reinforcement areas included in the additional article of the Regulation on the Principles of Planning and the way TOKİ participates in the project process. During the observation and field examination stage, interviews and interviews were made with the users and their subjective data were also shared. The transformation process of Söğütözü District, which has a historical and central location in Istanbul, has been examined under the determined headings.

Keywords: Urban Transformation, Urban Quality of Life, TOKİ, Housing Areas, Urban Facility Areas

GİRİŞ

Kalite kavramının karşılığının kullanıcı/müşteri ihtiyaç ve isteklerinin tatmini olduğundan yola çıkacak olursak nitelikli dönüşüm projelerinin de kullanıcısının sosyal, ekolojik, ekonomik, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini söylemek mümkündür. Kentsel mekan kalitesi, kişinin yaşam kalitesinin de belirleyicisidir. Kentsel yaşam kalitesinin sağlanması için önemli olan sağlıklı bir kent yapısının oluşturulmasıdır (Görün & Mustafa, 2010; Kıran Çakır et al., 2020). Bunun için de ekonomik, kültürel, çevresel, toplumsal ve siyasal ihtiyaçların karşılanması ve bunların birer hak olarak görülüp, uygulanması, korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Kentsel yaşam kalitesi, çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kente sağlanmasının yanında, kentli haklarının da herkese sağlanmış olması ile doğrudan ilgilidir.

Kentsel alanlarda, bu bireysel beklentiler algı ve memnuniyet ile şekillenmektedir (Shookner, 1998). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, bireyin fiziksel sağlığı, özgürlük seviyesi, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin özellikleri ile etkileşimleri gibi çok sayıda bileşeni içeren geniş kapsamlı bir

kavramdır (Whoqol, 1995). Perloff (2015)'a göre yaşam kalitesi doğal ve yapılı çevre ile birey etkileşimi sonucunda belirlenmektedir. Mekansal öğeler üzerinden değerlendirildiğinde, konut, eğitim birimleri, kültürel tesisler, ticari birimler gibi donatıların çağdaş kent ve çevre standartlarında hatta üzerinde olması, kullanıcıya uygun tasarlanması ve tüm donatıların toplum tarafından eşit şekilde kullanılabilir olması olarak da tanımlanabilmektedir (Geray, 1998; Okumuş & Eyüboğlu, 2015; Torunoğlu, 1997; Üçer, 2009).

Kentsel dönüşüm ise kavram olarak bu standartların olmadığı ya da sağlanmasında sorun bulunduğu eskimiş, terk edilmiş köhnemiş kent parçalarında kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik bir uygulama biçimi olarak ortaya çıkmaktadır (Akkar, 2006; Lichfield, 1992). Bu alanlarda ekonomik, fiziksel, toplumsal ve çevresel koşulların iyileştirilerek geliştirilmesi amacını taşıyan, kapsamlı ve bütünlük bir eylemler dizisi olarak tanımlanmaktadır (Roberts & Sykes, 1999). Kentsel dönüşüm bu tanımlardan hareketle yeni kentsel alanların üretilmesinden çok, mevcut alanların düzenlenmesi, iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması hareketidir. Roberts and Sykes (1999)'e göre, kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı ekonomik, sosyal ve çevresel bir kalkınma yaklaşımı ortaya koymanın, kentsel dönüşümün en önemli hedeflerinden biri olması ile birlikte; kentsel dönüşüm, kentteki yaşam kalitesini arttırmak için bölgeyi yeniden canlandırarak stratejiler; ihtiyaç duyulan konut ve sosyal donatıların üretileceği plan ve projeler geliştirmeyi, bölgede yaşayanlar için yeni iş olanakları sağlamayı ve onların üretkenliklerini geliştirecek stratejilerle desteklemeyi amaçlamaktadır (Arabulan, 2015; Keleş, 2004; Roberts, 2000; Üskent, 2003). Afet zararlarını ve kentsel riskleri azaltarak kentsel yaşam kalitesini arttırmak üzere hazırlanan dönüşüm projelerinin temel amaç ve hedefleri arasında, konut alanlarının sağlıklı bir yaşam alanı niteliğine kavuşması, sosyal ve teknik altyapı tesisleri ile çalışma alanlarına yönelik kararların birlikte ele alınması, kentsel sosyal donatıların standartlara uygun olarak geliştirilmesi, teknik altyapının ve sosyal donatı tesislerinin konutlarla eş zamanlı biçimde kullanıma geçmesi bulunmaktadır (TMMOB, 2013).

Ülkemiz kentlerinin yaşam kalitelerini artırmak amacıyla, 60. Hükümet Eylem Planında TOKİ'nin öncelikli faaliyet alanları şu şekilde tanımlanmaktadır (Çardak & Çolak, 2011); doğal afet riski taşıyan, sağlıksızlaşmış veya köhneleşmiş yerleşim yerlerinden kişilerin taşınması sağlanacaktır. Ayrıca; bu sağlıksız yapılardan iyileştirilmesi gerekenlere uygun olacak şekilde konut ve işyerleri yapılacaktır. Düşük gelir grupları ve yoksullar için sosyal konut yapımı, kentsel dönüşüm ve gecekondu iyileştirme projeleri, afet konutları ve kırsal uygulamalar üzerinde durulacaktır. Özel sektörün ulaşamadığı ihtiyaç alanlarında birbirini tamamlayan ve destekleyen uygulamalar ile; peşin ödeme gücü olmayan dar gelirlili ve yoksul vatandaşların kira ödemek gibi uzun vadede ev sahibi olmaları sağlanacaktır. Doğal afetlerde can ve mal kaybına neden olan kaçak yapılaşmayı önlemek için konutlar yapılacaktır (Lök, 2009).

Özellikle Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa, Denizli, Erzurum, Erzincan, Gaziantep ve Trabzon gibi yoğun nüfuslu şehirlerde büyük ölçekli kentsel dönüşüm projeleri hayata geçirilmiştir. Gecekondu iyileştirme projelerinde bu alanlar vatandaşların katılımıyla dönüştürülmektedir (Çardak & Çolak, 2011).

1. TEORİK ARKA PLAN

Kentsel dönüşüm üzerine kamu yönetimi, hukuk, mimarlık gibi birçok disiplin önemli sayıda çalışma yaparak konuya bilimsel katkı sunmaktadır. Ancak dönüşüm ve mekan kalitesi arakesitindeki çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Konut ve çevresi açısından memnuniyet kavramını araştıran Kellekçi and Berköz (2010) hem nesnel, hem de öznel değerlerin ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Özsoy (1995) kullanım sonrası araştırmalara yoğunlaşarak mekânsal kalite düzeyinin performans ve psiko-sosyal boyutun birlikte alınarak belirlenebileceği bir model önermektedir. İstanbul Gaziosmanpaşa Sarıgöl Konut Dönüşüm Alanı örneğinde çalışan Markoç (2017), kalite ve memnuniyet değerlendirmesini kullanıcı odaklı tutmuştur. 2010 yılında ODTÜ MATPUM tarafından önerilen "Toplu Konut Alanlarında Kentsel Çevresel Standartlar İçin Bir Değerler Sistemi" bütüncül bir şekilde mahalle ölçeğinden bina ve mekan ölçeğine kadar fiziksel standartları tanımlayarak detaylandırmıştır. Öneride; yerleşimin

kimliğine, yeşil alanların varlığına, alan kullanımı ve yoğunluk dengesine, su tüketiminin minimize edilmesine, enerji verimliliğine, atık yönetimine ve engelsiz tasarım kriterlerine dair detaylı standartlar yer almaktadır (Toki, 2010).

Özdemir çalışmasında Fikirtepe kentsel dönüşüm projesinde, bölge sakinlerinin var oldukları yerlerden taşınmalarına neden olan uygulamalar ile, ilk ihtiyacı barınma olan sosyal sınıfın en temeldeki ihtiyacını dahi karşılayamadığı sonucuna ulaşmıştır. Sınıfsal ayrımın kentsel dönüşüm uygulamaları ile arttığı Türkiye uygulamalarında, sosyal sürdürülebilirliğe de zarar vermekte olduğunun tespitini yapmıştır (Özdemir, 2019).

Çalışma alanında yapılan dönüşüm odaklı çalışmalar ise; Köseoğlu (2010)'nun, kentsel dönüşümde, bölgedeki kültürel faktörlerin, yerel yönetimlerin, o bölgede yaşayan halkın ve politik süreçlerin etkisinin olduğunu ortaya koyduğu çalışması, Kılıç and Hardal (2014)'ın reel büyüme oranlarındaki artışların bölgede normalin ve beklenenin çok daha üstünde sıra dışı bir seyir izlediği, büyük ölçekli gayrimenkul yatırımlarının çevrelere ve gayrimenkul değerleri üzerinde "rant etkisi" yarattığı sonucuna vardığı tezi, Karaman (2021)'in dönüşümün avantajı olarak, mekânın iyileştirmesi, ev sahipleri için yaşam standartlarını artması olduğunu savunurken; kentsel dönüşümün dezavantajlarında ise, sosyal ilişkileri azalttığını, bireyleri yalnızlaştırdığını, mekân kullanımının ve gündelik eylemlerinin de azaldığını belirttiği çalışmasıdır.

Araştırmalar; konut ve çevresine yönelik kalite kriterlerinin/göstergelerinin karmaşık, çok ve çeşitli olduğunu göstermektedir.

Yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarının yardımıyla sürdürülebilir kentsel alanlar yaratabilmenin şartı; bu uygulamalarının kalite bileşenleri ile uyumlu hale getirilmesi ile mümkün olabilmektedir.

Kalite kavramının "standartlara ve mevzuatlara uygunluk" olarak tanımlandığından hareketle dönüşüm projelerinin kaliteleri sorgulaması kurumsal yapısı nedeniyle belli standartlarda üretim yapan ya da katkıda bulunan Toplu Konut İdaresi odaklı yapılmaktadır. Projelerin analizi

aşamasında incelenen örnekler ve çalışma konusu Sütluce Dönüşüm Projesi TOKİ katılımları açısından sorgulanmaktadır.

2. YÖNTEM

Ülkemizde kentsel dönüşüm projeleri, konut yenileme ve yüksek gelir grubuna konut üretimi şeklinde algılanmaktadır. Ancak; kentsel dönüşüm projeleri, bölge sakinlerinin yaşam koşullarında kalıcı iyileştirme sağlayabildiği takdirde başarılı olmaktadır. Bu nedenle kentsel alanların iyileşmesi için yapılacak müdahaleler, yalnızca konut alanlarının yenilenmesi ve sadece mevcut olan yapının daha güçlü olması olarak düşünülmemelidir. Niteliği olan sosyal yapılar ve kamusal alanlar oluşturulmalı ve fiziksel-sosyal-ekonomik sorunların çözümüne ışık tutmalıdır.

Çalışmanın hipotezleri, TOKİ tarafından yürütülen dönüşüm projelerinin, bölge kullanıcısı ve kullanım biçimlerini geri planda tuttuğu, planlamalarda konut alanları, donatı alanları ve yeşil alanların bölge nüfusuna uygun kurgulanmadığı şeklindedir.

Bu kapsamda çalışmada kentsel dönüşüm alanlarında toplu konut uygulamalarının ve TOKİ'nin yerini tespit etmek ve uygulamalara yönelik hazırlanan imar planları ile alanların geçmişteki durumu ve proje sonrası durumunun karşılaştırmasını yaparak değişimlerin yorumlanması amaçlanmaktadır. TOKİ tarafından yönetilen projelerde kentsel donatıların yeterliliğinin sağlanıp sağlanmadığı ve kullanıcıların, kullanım şekillerini koruyup korumadıkları ve projelerin kalitesi tespit edilmektedir. Bu kapsamda, uygulamalarda konut alanlarının sayısal yeterliliği ve konut planlarının geçmiş kullanıcı profiline uygunluğu sorgulanmaktadır. Yeni konut değerlerinin geçmiş kullanıcıların ekonomik profiline uygunluğu değerlendirilmektedir. Donatı alanları Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'in ekinde yer alan alanlar kapsamında ele alınmaktadır. Kültürel tesis alanlarının geçmiş ve proje sonrası büyüklükleri incelenmektedir. Yeşil alanların geçmiş ve proje sonrası verileri gözden geçirilmektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden kavram analizi, derleme ve yorumlama kullanılmaktadır. Çalışmada veriler yerinde gözlem, inceleme, mülakat ve literatür taraması yardımıyla toplanmıştır.

Çalışmada nüfus, emsal bilgileri, konut sayıları ve donatı alanları verilerine literatürden ulaşılabilmesi nedeniyle Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi (Protokol Yolu), Antalya Kepez Gazi Mahallesi Kentsel Yenileme Projesi, Denizli Karşıyaka Kentsel Yenileme Projesi, Bursa, Yıldırım-Yiğitler Toplu Konut Projesi, Bursa Yıldırım Akçağlayan Bahçeleri Evleri Projesi, İstanbul Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi, Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi, Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi olmak üzere belirlenen sekiz örnek incelenmiştir. Çalışma alanı olan Söğütözü - Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi ise daha detaylı açıklanarak tüm incelenen projelerle karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları değerlendirilmiştir.

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi (Protokol Yolu)

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Yenileme Projesi iki aşamadan oluşmaktadır. İlk etabı Yeşilöz, Yeşiltepe, Şenyuva, Güzelyurt ve Baraj Mahallelerinde başlamıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi

Projenin uygulama süreci 1582 hektarı kapsamaktadır ve tek bir etapta uygulama yapılması mümkün olmamaktadır. Ayrıca 10.500 gecekondü yapısının tahliyesi gerekmektedir. Bu alanda yaşayan insanların tahliye sonrasında kiralık konut bulmaları ve taşınmaları sorun yaratabileceğinden, proje iki aşama olarak planlanmıştır. Bu hedefle, ilk etap olarak 6.000 gecekondü yapısını içine alan 325 hektarlık bir alanı kapsayan gecekondü mahallesi ayrılmıştır. Birinci etapta evlerden 209,12 hektarı kişilere, 115,78

hektarı ise çeşitli kurum ve gruplara aittir. 5104 sayılı Kanuna göre kamu kurumu ve donanımına ait araziler bedelsiz olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Uygulamanın ilk aşaması 15 Nisan 2005 tarihinde 1025 sayılı Kent Konseyi Kararı ile başlamıştır (Yüksel, 2007) .

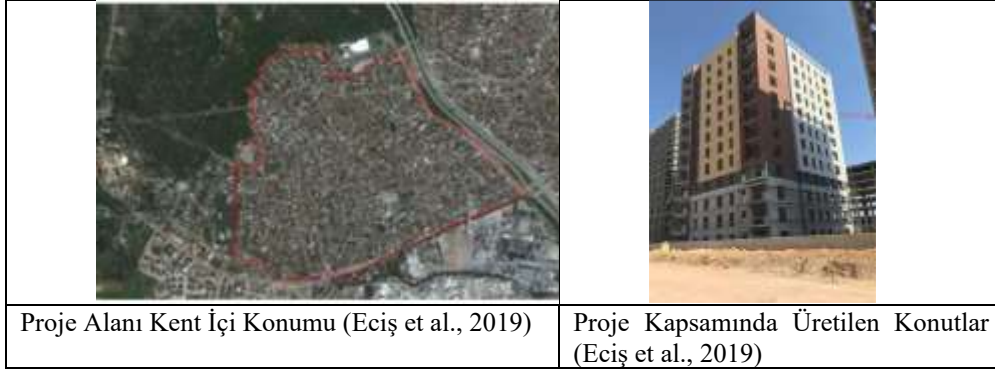
Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm projesinin, proje öncesi ve sonrası bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kuzey Ankara Girişi (Protokol Yolu) Kentsel Dönüşüm Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (KİŞİ)	25000	72000
NÜFUS YOĞUNLUĞU	63 k/ha	183 k/ha
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	TAKS: 0,14	TAKS: 0,42
KONUT SAYISI	6000	18000
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	YOK
TOKİ KATILIMI	PLANLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ	

Antalya Kepez Gazi Mahallesi Kentsel Yenileme Projesi

Kepez ve Santral Mahallesi 28124 ada 04 parselde yer alan Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne ait olup 132,7 hektarlık alanı kaplamaktadır ve proje öncesi 13.500 kişilik nüfusa sahiptir. Antalya Kepez Santrali proje konumu Şekil 2'de verilmiştir. Mülkiyeti vakfa (Muratpaşa Vakfı) ait olmasına rağmen, arsa 775 sayılı Gecekondu Kanunu kapsamı işgal hükmünden sonra 1993 yılında Antalya Belediyesi'ne satılmıştır. İşletme alanı tüm işletmeleri Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne ait olup, küçük bir kısmı devlet hazinesine aittir (Eciş et al., 2019).

Şekil 2. Proje Alanı ve Konutlar

Kepez ve Santral yerleşim yerlerinde uzun yıllar boyunca sonuca varılamayan imar aflarıyla ilgili haklar ve mülkiyet sahipliği ile ilgili sorunlar neticelenmiştir ve burada yaşayan hak sahipleri mülkiyet sahibi olmuşlardır.

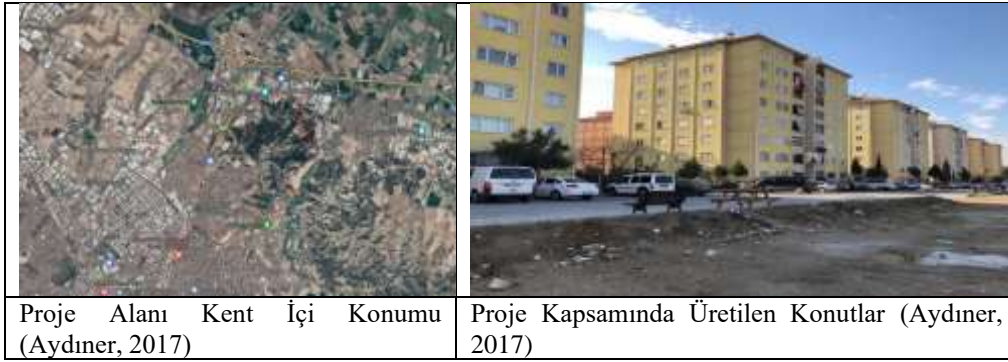
Proje alanı Antalya ziyaretçi girişinde yer aldığından, proje bitiş yerinden vitrin olarak oldukça modern bir şehir silueti sunması ve çevredeki sakinler için konforlu bir yaşam alanı sağlanması amaçlanmaktadır (Eciş et al., 2019) (Tablo 2).

Tablo 2. Antalya Kepez Gazi Mahallesi Kentsel Yenileme Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (KİŞİ)	13500	70000
NÜFUS YOĞUNLUĞU	132,7 k/ha	Serbest
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	KAKS: 1,33	KAKS: 1,70
KONUT SAYISI	3265	14494
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	VAR
TOKİ KATILIMI	DENETİM	

Denizli Karşıyaka Kentsel Yenileme Projesi

Karşıyaka Mahallesi, Denizli'nin gecekondulu mahallelerinden biridir. Denizli ili, organize sanayi bölgelerine yakınlığı nedeniyle birçok çalışanın tercih ettiği bir şehirdir. İş nedeniyle şehir dışından gelen kişilerin bu alanı yaşayacakları alan olarak seçip plansızca yerleşmeleri gecekondulaşmayı başlatmıştır. Ayrıca; büyük bölümü hazineye ait olan bu alanların gecekondulaşma süreci de çok hızlı olmuştur.

Şekil 3. Proje Alanı ve Konutlar

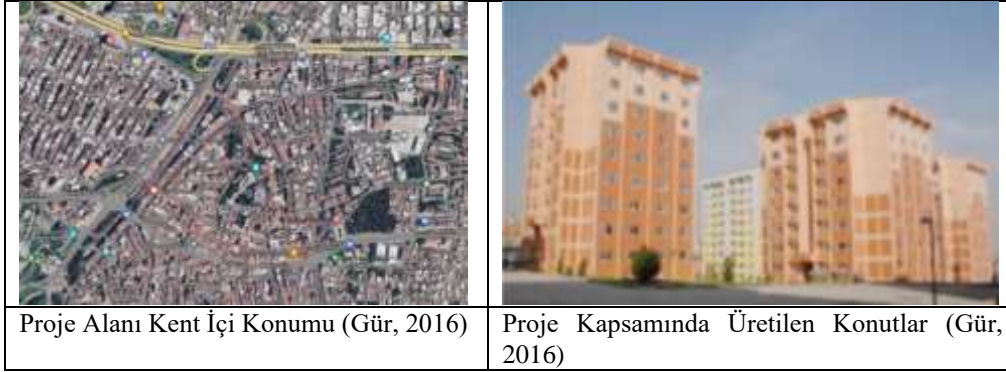
Bu proje kapsamındaki ilk projede 448 konut yapılmıştır (Şekil 3). Devamında ise toplam 1.532 konutu içeren Kurudure bölgesi; birinci, ikinci ve üçüncü etap konutları inşa edilmiştir. İlerleyen yıllarda bölgede 940 konuttan oluşan bir proje daha hayata geçirilmiş ve tüm kent sakinleri için satışa sunulmuştur (Aydiner, 2017)(Tablo 3).

Tablo 3. Denizli Karşıyaka Kentsel Yenileme Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (Kişi)	25000	21000
NÜFUS YOĞUNLUĞU	-	Serbest
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	A 8 kat	BL KAKS: 0,80
KONUT SAYISI	2000	4000
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	YOK
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	VAR
TOKİ KATILIMI	PLANLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ	

Bursa, Yıldırım-Yiğitler Toplu Konut Projesi

Yıldırım, Bursa ilinde Uludağ'ın eteklerine kurulmuştur. Yüzölçümü 399 kilometredir. Yıldırım ilçesi 69 mahalleden oluşmaktadır. Alanda çok sayıda anaokulu, ilkokul, lise ve yurt bulunmaktadır. Bursa Teknik Üniversitesi de Yıldırım ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Çok sayıda devlet hastanesi, aile sağlığı merkezi, özel sağlık birimi ve huzurevi bulunmaktadır. İlçede özellikle Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu başta olmak üzere birçok yerden yoğun göç alması nedeniyle aşırı nüfus artışı olmuştur.

Şekil 4. Proje Alanı ve Konutlar

Yiğitler Mahallesi, Yıldırım Mahallesi'nde yer almaktadır (Şekil 4). Bu mahallede kentsel dönüşüm vizyonu ile hayata geçirilen Yiğitler Projesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından 22 Mart 2001 tarihinde onaylanıp okul alanı, ticari hizmet bölgesi, yer yer yeşil alan olarak tanımlanmıştır. 1 Haziran 2015'te kentsel dönüşüm ve gelişme bölgesi olarak 1/1000 plan ölçeğinde onay verilmiştir (İlkme, 2008).

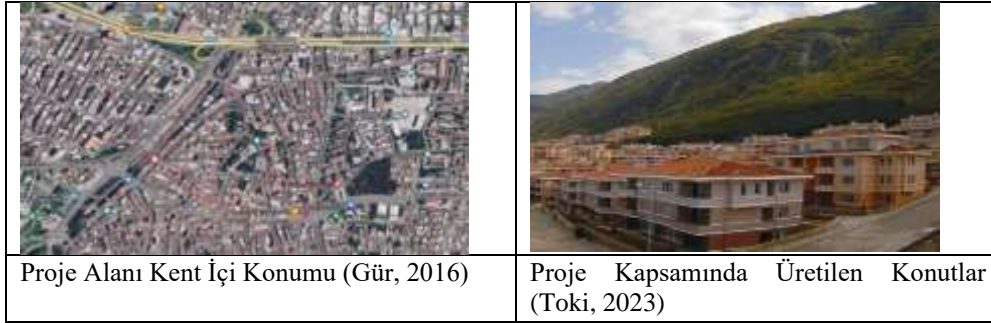
Bölgede toplam 13 blokta 492 mesken-konut planlanıp uygulama yapılmıştır. Konutların yüksek gelir sahiplerine yönelik yapılmadığı belirtilmiştir. Konutların dışında bu proje ile birçok kentsel donatı olarak adlandırılan okul, dükkan, restaurant, dini tesis planlanmıştır (Gür, 2016) (Tablo 4).

Tablo 4. Bursa, Yıldırım-Yiğitler Toplu Konut Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (KİŞİ)		72000
NÜFUS YOĞUNLUĞU	-	Serbest
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	-	E: 0,50
KONUT SAYISI	492	812
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	VAR
TOKİ KATILIMI	PLANLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ	

Bursa Yıldırım Akçağlayan Bahçeli Evleri Projesi

Yıldırım Belediyesi ve TOKİ iş birliği ile Akçağlayan ile Değirmenlikızık mahalleleri arasındaki alan yaklaşık 32 hektarlık alanı kapsayan genişleme kapsamında hayata geçirilmiştir (Şekil 5). Ayrıca; yamaçlarda yer alan ormanlık arazileri yapılan proje ile birlikte geride bırakılmıştır. Bu durum hazine arazileri üzerine toplu konut yapımının etkisini ciddi bir şekilde göstermektedir. TOKİ Akçağlayan Konutları, dağ yamaçlarındaki konumunun dezavantajına rağmen; az katlı ve yamaca uygun bir şekilde yapılmıştır.

Şekil 5. Proje Alanı ve Konutlar

301.115 metrekare alan üzerine kurulu, toplam 774 adet konuttan oluşan kompleks iki katlı olacak şekilde ticari alanlar, marketler, sağlık ocakları, kreşler, kafeler, bakkallar, berberler, camiler ve diğer sosyal

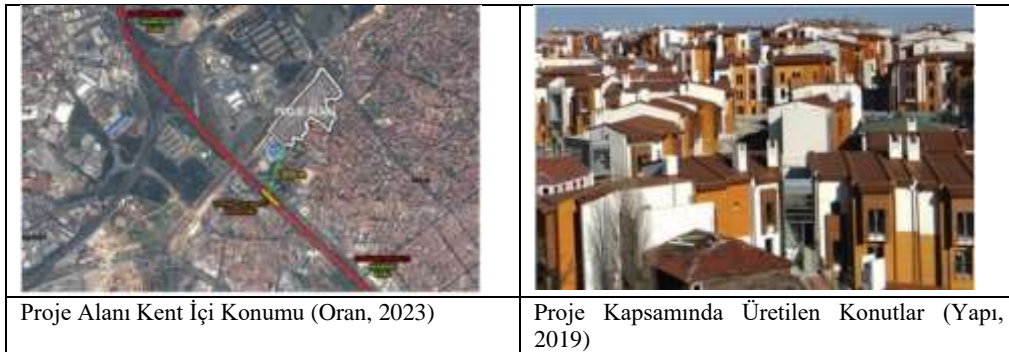
alanlar yer almaktadır. Eğitim ve spor tesisleri için ayrıca alanlar ayrılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Bursa Yıldırım Akçağlayan Bahçeleri Evleri Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (KİŞİ)	-	-
NÜFUS YOĞUNLUĞU	-	200 k/ha
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	- (I. Derece Sit Alanı)	- (III. Derece Sit Alanı)
KONUT SAYISI	0	774
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	VAR	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	VAR
TOKİ KATILIMI	PLANLAMA, YAPIM, FİNANSMAN, SATIŞ	YÖNETİM, DENETİM,

Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi

Resmi olarak Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleri olarak adı geçen Sulukule’de 2006 yılında İBB, Fatih Belediyesi ve TOKİ (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı) ortaklığında bir kentsel dönüşüm projesi hazırlanmıştır. Proje alanı ve çevresi Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6. Proje Alanı ve Konutlar

Sulukule kentsel dönüşüm projesinin amacı; bölgenin tarihi özelliklerine uygun tarihi yapıların kentsel ve mimari özelliklerine bakılarak altyapısı güvenli, yaşanabilir konut ve bölgenin oluşturulmasıdır. Aynı zamanda sur içinde bulunan bu iki mahallenin kent dokusuyla da özdeşleşmesi gerekmektedir .

Sulukule kentsel dönüşüm projesinde, halkının kültürel kimliği korunamamıştır ve mahallenin asıl sahibi olanlar göç etmek zorunda kalmışlardır. Dönüşümden sonra mahalleye yerleşen nüfus değişmiştir. Çünkü Sulukule'nin eski sakinleri, yeni yapılan binaların fiyatlarını karşılamakta güçlük yaşamıştır . Aşağıdaki tabloda (Tablo 6) proje öncesi ve sonrası bilgiler aktarılmıştır.

Tablo 6. İstanbul Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (Kişi)	2257	2735
NÜFUS YOĞUNLUĞU	1054 k/ha	870 k/ha
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	-	-
KONUT SAYISI	33178m2 konut alanı	31420m2 konut alanı
TİCARET ALANI	YOK	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	YOK
TOKİ KATILIMI	DENETİM	

Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi

Kentsel dönüşüme konu olan Fikirtepe Bölgesi; sanayileşme sonucunda artan nüfus yoğunluğu ve kat mülkiyetleri kanunları ile apartman yoğunluğunun olduğu bir mahalledir. Ayrıca; yetersiz altyapı ve üstyapı hizmetleri, sağlıksız çevre koşulları, sosyo-ekonomik hizmetlerin de sınırlı olduğu bir gecekondü mahallesidir (Şekil 7). Fikirtepe Bölgesi, bu özelliği ile İBB tarafından deprem master planında yer almaktadır; “kentsel dönüşüm için kendi rantını üretme olanağına sahip ve merkezi konumu nedeniyle ek kaynak gerektirmeyen alt kısımlardan biri” olarak nitelendirilmiştir (Özdemir, 2019).

Şekil 7. Proje Alanı ve Konutlar

Ulaşımı kolay ve sağlıklı olan Kadıköy İlçesinde, Dumlupınar ve Merdivenköy Mahallelerinin büyük bir kısmını içine alan 134 hektarlık bir alanı kapsamaktadır (Özdemir, 2019)(Tablo 7).

Tablo 7. Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (KİŞİ)	47665	140000
NÜFUS YOĞUNLUĞU	363 k/ha	1044 k/ha
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	TAKS: 0,62 KAKS:1,86	TAKS: 0,50 KAKS:4,00
KONUT SAYISI	645000 m2 konut alanı	410572 m2 konut alanı
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	VAR	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	VAR	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	VAR	VAR
TOKİ KATILIMI	YÖNETİM, DENETİM	

Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Uygulaması

Gaziosmanpaşa ilçesi sınırları içinde yer alan Sarıgöl mahallesi nüfusu Roman ve Erzurumlu vatandaşlardan oluşmaktadır. Sarıgöl Mahallesi, yoğun olarak bahçeli az katlı, alt yapısı olmayan gecekondulardan oluşmaktadır. Kentsel Yenileme Alanı,-güney yönü bir vadi içerisinde engebeli bir alanda yer almaktadır (Şekil 8). Yörenin kuzeydoğusunda bir

dere yatağı bulunmaktadır. "Sarıgöl Mahallesi Kentsel Yenileme Projesi" sayesinde alt ve üst yapı hizmetlerinin daha iyi sağlanması, depreme dayanıklı konutların yapılması, kısa sürede modern güvenli ve sağlıklı konutların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir (Kılıç & Hardal, 2014).

Şekil 8. Proje Alanı ve Konutlar

Dönüşüm uygulama projelerinin eleştirisi; merkezi anlayışla yapılmaması, bölgenin geleneklerine ve kullanımına uygun standartta olmaması, bölgedeki kiracıların planlamaya dahil edilmemesi ve mağdur olmaları, mal sahiplerinin dahi yeni sitelerdeki ek maliyetleri karşılamakta zorluk çekmeleridir (Pérouse, 2017).

Yüksek katlı evlerde apartman ücretlerinin fazla olması, komşuluk ilişkilerinin tüketilmesi ve müstakil konutlarda özel hayata dikkat edilirken çok katlı konutlarda dikkat edilmemiş olması sorun olarak belirtilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi (Oran, 2023)

	PROJE ÖNCESİ	PROJE SONRASI
NÜFUS (KİŞİ)	24339	25418
NÜFUS YOĞUNLUĞU	-	42090 k/ha
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	-	-
KONUT SAYISI	10519	10800
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	YOK	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	VAR
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	VAR
TOKİ KATILIMI	YÖNETİM, DENETİM	

SÜTLÜCE MAHALLESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

Sütlüce ve Halıcıoğlu mahalleleri ile tanımlanan alan, E-5 karayolunun Boğaziçi Köprüsü ile bağlantısını barındıran önemli bir konumda yer almaktadır. Konum bilgisi Şekil 9'da gösterilmiştir. Beyoğlu, Kasımpaşa, Şişli, Kağıthane gibi güçlü ticaret merkezleri gelişmemiş olsa da, kalıcı küçük sanayi tesisleri, mezbaha ve tersaneleri ticari potansiyelini daimi kılmaktadır (Temel, 2009).

Bizans döneminde bölge "Keramitia" olarak da bilinmektedir (Kömürçiyen, 1988). Kömürçiyen (1988)'in notlarında 16. yüzyıl Sütlüce yerleşimini tek minareli bir cami ve ek binaları olarak ele alınmıştır. Bir mescit olduğu ve caminin iki tarafını mescidin odalarının çevrelediği söylenmekte olup, Fatih döneminde Kadı-ı Muhammed Efendi Zaviye tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Notlarda ayrıca kıyıda duvarlarla küçük bir alan Abdiselami Bahçesi'nin bulunduğu vurgulanmaktadır. 17. yüzyılda Sütlüce kıyılarında köşkler, bahçeler, köyler ve sağır çocuklara şifa veren ayazmaların bulunduğu anlatılmaktadır. Aynı metinde, bölgede kiremit üretiminin de büyük bir hızla devam ettiği, köylülerin denizlerinden aldıkları çamuru sahilde harman makinelerinde işleyip kumsaldaki fırınlarda pişirdiği belirtilmektedir. Bölgede birçok küçük kiremit fabrikası 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar üretimlerine devam etmişlerdir.

Evliya Çelebi'ye göre Haliç Bölgesinden teknelerin vasıtasıyla Alibeyköy ve Kağıthane köylerine ulaşabilmektedir. Hasköy sırtlarında Yahudi mezarlığı olduğunu söylemiştir. Bölgede çok sayıda Yahudi'nin yaşadığı ve kendi çarşı ve pazarlarının olduğu da söylenmektedir. Halen Sütlüce ve Halıcıoğlu sırtlarında yer alan Yahudi Mezarlığı, 17. yüzyıldan itibaren hızla artan Yahudi topluluğunu kendine çeken tarihi bir mezarlıktır (Özservet, 2014).

Sultan I. Mahmud (1730-1754) döneminde, Kağıthane'den Kasımpaşa'ya kadar tüm sahil boyunca yerleşim bulunmaktadır. Sayıları gitgide azalsa da 20. yüzyıla kadar Karaağaç ve Sütlüce kıyılarında yalılara

rastlanmıştır (Özservet, 2014) ve 19. yüzyıldan itibaren konut hayatı yoğunlaşmıştır.

1933 tarihli Herman Elgötz planı, Cumhuriyet döneminde Sütlüce-Halıcıoğlu'nun ilk çalışmalarını içermektedir. Planda Haliç'te Eyüp ile Sütlüce arasında bir köprü yapılması fikri bulunmaktadır (Yüçetürk, 2001). 1934 Sütlüce şehir rehberinde Beyoğlu semtinin Hasköy kazasına bağlı olduğu görülmektedir. Halıcıoğlu Mahallesi ise Örnektepe Mahallesi (o zamanki adı Karaağaç olan mahalle) ve kuzeyi de dahil olmak üzere Sütlüce mahallesine dahil edilmiştir. 1973-1974'te inşa edilen III. Haliç Köprüsü ile eski Bademlik Caddesi ve çevresindeki yerleşimler ortadan kalkmıştır. Güneydeki yerleşimler de Sütlüce'den ayrılarak Halıcıoğlu Mahallesine katılmıştır (Özservet, 2014).

1954 senesinde gündeme alınan Beyoğlu Nazım Planı'nda, Kasımpaşa ile Kağıthane arasında Haliç boyunca uzanan sanayilerin korunmasına yönelik hükümler yer almaktadır. Bu plan sayesinde kentleşme 1957'den sonra da devam etmiş, Haliç kıyıları ise ağır sanayiye açılmıştır. Bu durum aynı zamanda sahil şeritleri ve kültür aksı olan/olabilecek bu kimliğin korunmasına da neden olmaktadır (Baştürk & Altun, 2001).

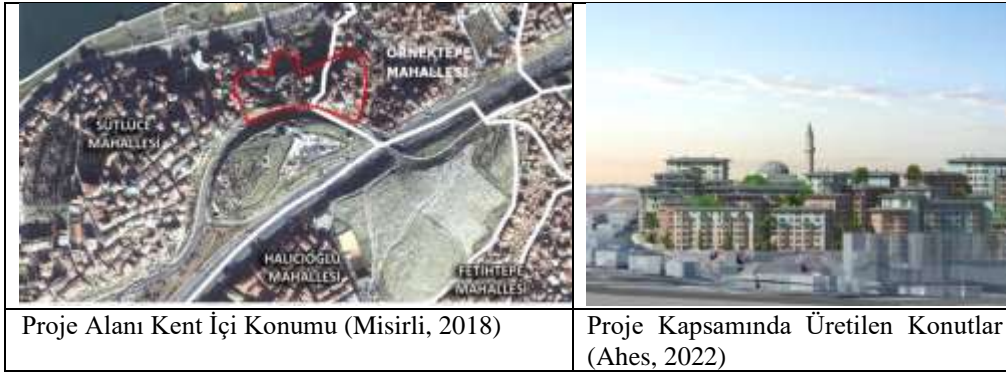
Bölgede bulunan sanayinin yer değiştirmesi ile bölge bir süreliğine terk edilmiş, harap bir bölge haline gelmiş ve her türlü fiziksel kirliliğe maruz kalmıştır. 1980'li yıllarda çevre düzenlemesi sırasında Haliç kıyısındaki birçok barınağın yanı sıra Yemiş, Cibali ve Halıcıoğlu gibi birçok iskele yıkılmıştır (Yüçetürk, 2001).

Haliç'in endüstriyel işlevlerinden arındırılmasına yönelik imar hareketi Haliç'i olumsuz etkilemiştir ve günümüzde Haliç kıyısının mekansal yapısını büyük ölçüde etkilemiştir.

Haliç Kongre Merkezi, Haliç bölgesindeki endüstriyel yapının parçalanmasının ve Sütlüce bölgesindeki iş ve kültür alanına dönüşmesinin, yerli ve yabancı turistler için çekici hale getirilmesinin en büyük nedeni olmuştur.

Sütlüce-Örnektepe Dönüşüm Projesi 'Mahalleme geri dönüyorum' reklamıyla tanıtılmıştır. Mahalleye olan özlemi içinde barındırmaktadır ancak kapalı site anlayışı düşünülmüştür. Bu proje kapsamında yapılmış

veya yapılacak olan 400 konuttan 150'sinin mahalledeki tapu sahibi olan kişilere teslim edileceği bildirilmiştir ve bu şekilde yerlisinin üçte birini yerinde tutarak 'mahalleme geri dönüyorum' konsepti ile bölge sakinlerini ikna etmek planlanmıştır. Sütlüce bölgesinin yukarıda açıklanan, önemli bir tarihi dokusu bulunmaktadır. Yapıların bu dokuya uygun kat sayıları ve yoğunlukla planlanacağı belirtilmiştir. Ancak maket ve çizimlerden yüksek katlı ve içe dönük bloklar şeklinde planlandığı izlenmektedir. Bu projenin amaçlarından bir diğeri de; bu mahallede zaten kısmi olarak var olan ticaretin daha fazla olması ve bölgenin çekiciliğini arttırmaktır. Yakın çevresinde Hilton Garden Inn Oteli'nin bulunması nedeniyle turizm odaklı iş kollarının bölgeye taşınacağı düşünülmektedir (Özservet, 2014).

Şekil 9. Proje Alanı ve Konutlar

Özellikle Sütlüce Kongre Merkezi'nden Kağıthane'ye uzanan Karaağaç Caddesi boyunca konut, otel ve ticaret merkezleri inşaatları birbiri ardına hızla devam etmektedir.

Bölgedeki konutların çoğu, 1970'lerde ülkenin dört bir yanından İstanbul'a yoğun göçün sonucunda oluşan kontrolsüz yapılaşmalardır. Zaman zaman bu tek katlı yapılara eklemeler ve kat ilaveleri yapılmıştır. Böylece kontrolsüz yapılaşma, artarak devam etmiştir. Bu kontrolsüz büyüyen alanların ortak noktası, yığma yapılardan oluşması, yapı malzemelerinin niteliksiz olması ve mühendislik hizmetlerinden yoksun olmalarıdır.

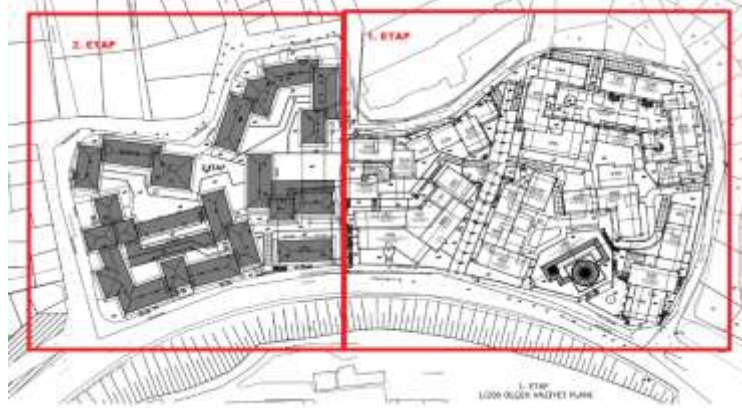
Proje alanında 95 adet plansız ve ruhsatsız yapı bulunmaktadır. 282 mesken, 18 iş yeri olmak üzere 300 bağımsız bölümden oluşan ve 28.334 metrekarelik bir yaşam alanına sahip olan bu bölgeyi, kentsel dönüşüm uygulamaları ile hayata döndürmek hedeflenmiştir.

TOKİ tarafından yapılan ihalede Beyoğlu-Sütlüce Kentsel Dönüşüm Projesi'nin 397 konut ve 20 dükkan inşa edilecek şekilde planlandığı görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Toplam İnşaat ve Emsal Alanı Tablosu (Ahes, 2022)

ADNO	EMSALE ESAS TOPLAM ALANI (P ²)	EMSALE ESAS 1. ETAP ALANI (P ²)	MAR ALANI (P ²)	1. ETAP MAR ALANI (P ²)	EMSALE KULLANILABİLİR ALANI (P ²)	BLOK NO-TİPİ	TOPLAM İNŞAAT VE EMSAL ALANI TABLOSU														EMSALE ESAS TOPLAM İNŞAAT ALANI (P ²)	KULLANILAN TMS	KULLANILAN EMSAL	
							BLOK İNŞAAT ALANI (P ²)	EMSALE ESAS BLOK ALANI (P ²)	BLOK DARE ADI	BLOK 041 DARE ADI	BLOK 042 DARE ADI	BLOK 043 DARE ADI	BLOK 044 DARE ADI	BLOK 045 DARE ADI	BLOK DUKKAN ADI	BLOK DUKKAN ALANI (P ²)	BLOK OTOPARK ADI	BLOK TANK ALANI	TOPLAM İNŞAAT ALANI (P ²)					
3260	28.154	16.229	25.230	14.895	2.2	55.506	A.BLOK 00-02-70	10.300,47	4.919,39	62	0	0	48	14				60	606,65	10.300,47	4.919,39			
							B.BLOK 00-02-70	7.277,15	4.974,62	88	0	0	64	4							191,00	7.277,15	4.974,62	
							C.BLOK 00-02-70	526,76	307,48	3	1	0	2	0								166,15	526,76	307,48
							D.BLOK 00-02-70	4.347,28	3.059,84	37	3	4	31	0								626,72	4.347,28	3.059,84
							E.BLOK 00-02-70	5.889,22	3.554,72	51	0	0	51	0								607,15	5.889,22	3.554,72
							F.BLOK 00-02-70	2.483,24	1.727,39	21	0	0	15	0								273,60	2.483,24	1.727,39
							G.BLOK 00-02-70	3.372,21	2.983,53	25	1	1	18	9	19	726,8						379,11	3.372,21	2.983,53
							H.BLOK 00-02-70	7.824,13	4.932,89	65	0	11	40	14	5	479,88						147,86	7.824,13	4.932,89
							I.BLOK 00-02-70	10.424,12	5.387,58	68	0	10	49	7								1.119,21	10.424,12	5.387,58
							J.BLOK 00-02-70	4.918,00														78	4.918,00	
							K.BLOK 00-02-70	5.078,15														100	5.078,15	
L.BLOK 00-02-70	4.969,89														81	4.969,89								
TOPLAM									388	4	32	318	44	20	1202,76	434	8.436,83	73.961,85	31.331,77					

Beyoğlu-Sütlüce Kentsel Dönüşüm Projesi AHES İnşaat tarafından yürütülmekte olup, 2 etaptan oluşmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. 1. Etap ve 2. Etap Vaziyet Planı (Ahes, 2022)

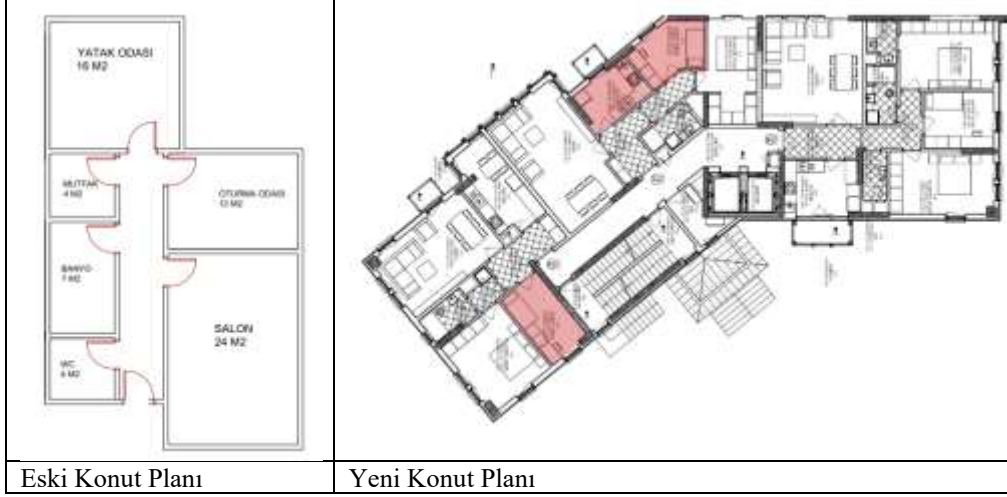
Ahes İnşaat'ın yapmış olduğu çalışma, Sütlüce'nin tarihi dokusunu bozmayacak bir tasarım fikri ile başlamıştır. 397 konutu kapsayan binaların

çevreyle ilişkili ve sürdürülebilir olması düşünülmüştür. Yükseklikleri çevre binalar emsal alınarak tasarlanmıştır. Tasarım süreçlerini irdelediğimizde; Haliç kıyısından Sütlüce'ye bakıldığında tarihi dokuda bir uyumsuzluk ve silüette bozulmaların olmaması hem mahalle sakinleri için, hem de bölgede kentsel dönüşüm projeleri yapan yatırımcılar için önem arz etmektedir. 1. etap vaziyet planına göre toplam konut adedi:397 toplam inşaat alanı: 73.981 m², 2. Etapta ise toplam konut adedi:229, toplam İnşaat Alanı: 37.075 m²dir (Tablo 10).

Tablo 10. Sütlüce - Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi (Oran, 2023)

SÜTLÜCE - ÖRNEKTEPE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ		
	PROJE ÖNCESİ	PROJE ÖNCESİ
NÜFUS (KİŞİ)	2000	-
NÜFUS YOĞUNLUĞU	-	-
EMSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI	-	111056m ² inşaat alanı
KONUT SAYISI	280	626
TİCARET ALANI	VAR	VAR
EĞİTİM ALANI	VAR	VAR
DİNİ TESİS ALANI	VAR	VAR
YEŞİL ALAN	YOK	VAR
KÜLTÜREL TESİS ALANI	YOK	YOK
SAĞLIK TESİSİ ALANI	YOK	YOK
TOKİ KATILIMI	YÖNETİM, DENETİM	

Çalışma kapsamında incelenen kentsel dönüşüm projelerinde TOKİ'nin, yürütücü olduğu gibi planlama ve yapım işini özel firmalara devrettiği uygulamalar da görmek mümkündür. Sütlüce dönüşüm projesinde yürütücülük, satış ve teslim aşamasıyla TOKİ görevli iken; yapım işi Ahes İnşaat'a verilmiştir (Ahes, 2022).

Şekil 11. Eski ve Yeni Konut Planları (Oran, 2023)

İnşaat süreci halen devam etmektedir. Bu nedenle Sütlüce Mahallesi sakinlerinin büyük kısmı henüz evlerine yerleşememiştir. Ancak yeni konutların planları ve sakinlerin ortak anlatımları ile hazırlanan planlar karşılaştırıldığında oda büyüklükleri ve kullanılabilir mekan biçimlenişlerinden mahrum kaldıkları görülmektedir (Şekil 11). Şekil 11 yalnızca bir örnek olup benzer planlarda aynı sorunlar gözlenmektedir.

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Ülkemizde kentsel dönüşüm projeleri, konut yenileme ve yüksek gelir grubuna konut üretimi şeklinde algılanmaktadır. Ayrıca kentsel dönüşüm uygulamalarına sadece daha sağlam yapıların oluşması olarak da bakılmamalıdır. Kentsel dönüşümün amacı yapının sağlamlaşmasıyla birlikte kullanıcılarının da daha efektif bir bölgede yaşamlarını sürdürmelerini sağlamaktır. Bu nedenle; kentsel dönüşüm projelerinin başarısı, sakinlerinin yaşamlarının sürdürülebilirliği ile ölçülmelidir. Bu projelerde sadece yeni konut alanları değil topluma katkısı olacak nitelikli sosyal yapılar, rekreatif alanlar, eğitim alanları ve dini alanlar oluşturulmalıdır. Böylelikle projelerin hem fiziksel hem sosyal hem de ekonomik sorunlara çözüm olmaları sağlanacaktır.

Çalışma kapsamında kentsel dönüşüme ihtiyaç duyulan bölgelerde, TOKİ tarafından yapılan uygulamalar ve süreçler aktarılmaktadır.

Uygulamaların kalite değerlendirmesi konutlara ait sayısal verileri, Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'in ekinde yer alan sosyal donatı alanları verileri ve TOKİ'nin proje sürecine katılım şekli üzerinden nesnel olarak yapılmaktadır. Çalışma sırasında yapılan gözlem ve alan inceleme aşamasında kullanıcılarla da görüşme ve mülakat yapılmış ve onlara ait öznel veriler de paylaşılmıştır. Projelerin tümü belirtilen kriterler çerçevesinde bir araya getirilerek ortak bir tabloda değerlendirilmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Dönüşüm Projeleri Değerlendirmesi

PROJELER	NÜFUS (kişi)		NÜFUS YOĞUNLUĞU		EKSAL veya İNŞAAT KAT SAYILARI		KONUT SAYISI		TİCARİET ALANI		EĞİTİM ALANI		DİNİ TESİS ALANI		YEŞİL ALAN		KÜLTÜREL TESİS ALANI		SAĞLIK TESİSİ ALANI		TOKİ KATILIMI	
	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA	ÖNCE	SONRA		
KÜZÜY ANKARA GİRİŞ KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ (PROTOKOL YOLU)	25000	72000	63 k/h	183 k/h	TAKS: 0,14	TAKS: 0,42	6000	18000	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	PLASLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ, DENETİM
ANTALYA KEPEZ GAZI MAHALLESİ KENTSEL YENİLEME PROJESİ	13500	70000	132,7 k/h	Serbest	E: 1,33	E: 1,70	3265	14494	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	PLASLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ, DENETİM
KARŞIYAKA KENTSEL YENİLEME PROJESİ	25000	21000	-	Serbest	A 8 kat	BL KAKS: 0,80	2000	4000	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+	PLASLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ, DENETİM
BURSA YILDIZLAR YÜZLER TOPLU KONUT PROJESİ	-	72000	-	Serbest	-	E: 0,50	492	812	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	PLASLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ, DENETİM
BURSA YILDIZLAR ARÇALAYAN BAĞÇELERİ EVLERİ PROJESİ	-	-	-	200 k/h	- (I. Dönem Sit Alanı)	- (III. Dönem Sit Alanı)	0	734	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	PLASLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ, DENETİM
İSTANBUL SULTANLUĞU KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ	2257	2735	1054 k/h	870 k/h	-	-	35178m ² konut alanı	31420m ² konut alanı	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	PLASLAMA, YAPIM, YÖNETİM, DENETİM, FİNANSMAN, SATIŞ, DENETİM
FIRIKTEPE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ	47665	140000	363 k/h	1044 k/h	TAKS: 0,62	TAKS: 0,50	645000 m ² konut a.	410572 m ² konut a.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	YÖNETİM, DENETİM
GAZİOSMANPAŞA KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ	24339	25418	-	42090 k/h	-	-	10519	10800	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	+	YÖNETİM, DENETİM
SÜTLÜCE - ÖRNEKTEPE KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ	2000	-	-	-	-	111056 m ² inşaat alanı	280	626	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	YÖNETİM, DENETİM

Çalışma kapsamında TOKİ katımlı dönüşüm projeleri kullanıcı açısından değerlendirildiğinde aşağıdaki çıkarımlar yapılmaktadır.

Bölge kullanıcısı alanların önceki fiziksel durumundan daha sağlıklı olduğunu, kötü, çarpık, gecekondü görüntüsünden kurtulduğunu, bölgenin daha düzenli ve yapıların daha güvenli hissedildiğini belirtmişlerdir. Ancak eski plan tiplerinden, mekan proporsiyonları ve büyüklüklerinden feragat etmenin de durumun negatif kısmı olduğunu belirtmektedirler.

Yeni projeler kullanıcısının yaşam tarzına, alışkanlıklarına ve maddi durumlarına uygun olarak planlanmamaktadır. Ancak daha küçük boyutlardaki bu yaşam alanları yüksek fiyatlara alıcı bulmaktadır. Bu nedenle yüksek gelir grubundan kullanıcılar bölgeye yerleşerek alanın ilk kullanıcıları yeni yaşam koşullarına uymaya zorlanmakta ya da buradan göç etmek durumunda kalmaktadır.

Donatı alanları sayısal verilerine ulaşamamıştır. Ancak önceki süreçte var olmayan donatıların projelere eklendiği, var olanların ise büyütüldüğü gözlenmiştir. Yeşil alanlara her projede önem verildiği görülmektedir.

Sosyal alanlar ve rekreasyon alanları aynı şekilde alandan kullanıcısının beklediği samimi, küçük ölçekli, kolay ulaşılabilir boşluklar yerine çarpıcı, birçok aktiviteyi barındıracak ve geniş nüfusa hizmet edecek şekilde planlanmaktadır. Bu nedenle de planlanan donatılar beklenenden az kullanılırken yapı içi merdiven holleri, konut giriş kapısı önleri kullanıcısının sosyal alanları ve depolama alanları haline gelmektedir.

Şekil 12. Sosyal Alan ve Depolama Alanı Olarak Kullanılan Alanlar (Aydıner, 2017)

Yapılan uygulamalarda TOKİ katılımı değerlendirildiğinde kurumun planlama ve yapım kısmında sorumluluğu olduğunda konut ve donatıların tip projelerle gerçekleştirildiği proje görsellerinden görülmektedir. Tip projelerde amaç tüm kullanıcı grupları için kabul edilebilir, kullanılabilir alanlar yaratmaktır. Ancak her bölgenin iklim, malzeme çeşitliliği, kültürü, alışkanlıkları farklı olacağı için kaliteli değil sadece yaşanabilir ortamlar oluşturduğu söylenebilir.

Kaliteli bir yaşam kurgusunun ancak alana ve kullanıcıya uygun olarak tasarlandığında gerçekleşebileceği hipotezi ile yola çıkan çalışmada konut projeleri, donatı alanları ve TOKİ katılımları dönüşüm projeleri örnekleri üzerinden incelenmiş Sütluce Mahallesi dönüşüm projesi de bu kapsamda detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Kentsel yaşam kalitesini artırma amaçlarıyla uygulanacak dönüşüm projeleri daha başarılı ve sürdürülebilir olacaktır. Benzer çalışmalar farklı örnekler üzerinden yapıldığında da benzer sonuçlara ulaşılabileceği öngörülmektedir. Ayrıca çalışmada kullanılan öznel kullanıcı yorumları anket çalışmalarıyla da nesnelleştirilebilir. Donatı alanları rakamsal verilerine ulaşılarak kullanıcı beklentileri ile karşılaştırılabilir. Benzer çalışmaların sayısı arttığında halk sürece katılmak üzere proje yürütücülerine, proje yürütücüleri ise fikirlerine başvurmak amacıyla kullanıcılara talepte bulunacaklardır. Kaliteli yaşam ve çevreler bu şekilde yaratılacak ve kullanıcıya projesine sahip çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahes. (2022). Ahes İnşaat Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi. In.
- Akkar, Z. M. (2006). Kentsel dönüşüm üzerine Batı'daki kavramlar, tanımlar, süreçler ve Türkiye. *Planlama*, 2, 29-38.
- Arabulan, S. (2015). *Kentsel dönüşüm kapsamında kimliğin yeniden kazanımı: Edirne-Karaağaç örneği* Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Aydiner, H. K. (2017). *Kentsel dönüşüm uygulamalarının kentsel yaşam kalitesine etkileri: Denizli Karşıyaka Mahallesi örneği* Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].

Baştürk, A. B. M., & Altun, L. (2001). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Haliç Dönüşüm Projeleri. *Haliç 2001 Sempozyumu*, 36-64.

Canatan, İ. (2023). *Canatan İnşaat* Retrieved 11.05.23 from https://canataninsaat.com.tr/portfolio_page/kuzey-ankara-kentsel-donusum-projesi-5-6-8-9-etaplar-ankaraturkiye/

Çardak, F. S., & Çolak, A. (2011). Kentsel Dönüşüm Bağlamında Toki Konutlarının İncelenmesi: Yüreğir Sinanpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi Ve Aksantaş Toki Örneği. *Ç.Ü Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 26.

Eciş, R., Toros, Ö., Hançer, O., & Kocababa, S. (2019). Antalya İli Dönüşüm Uygulamaları, Kepez-Santral Kentsel Dönüşüm Projesi.

Geray, C. (1998). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler. *Türk İdare Dergisi*, 70(421), 323-346.

Görün, M., & Mustafa, K. (2010). Kentsel dönüşüm ve sosyal girişimcilik bağlamında Türkiye’de kentsel yaşam kalitesinin artırılması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 137-164.

Gür, M. (2016). Türkiye’deki Kentsel Dönüşüm Politikalarının Toki İşbirliğiyle Gerçekleşen Uygulamalar Üzerinden Okunması: Bursa Örneği. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 21(2), 341-364.

İlkme, M. (2008). Kentsel Dönüşüm ve Bursa Raporu. *TMMOB Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi*, 5.

Karaman, Ö. (2021). *Kentsel dönüşümle değişen gündelik hayatın ritimanalizi: Sütlüce-Örnektepe kentsel dönüşüm alanı örneği*

Keleş, R. (2004). Kentsel dönüşümün tüzel altyapısı. *HB Tuna (Editör), Dosya: Kentsel Dönüşüm ve Katılım, Mimarist Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi*, 4(12), 73-75.

Kellekçi, Ö. L., & Berköz, L. (2010). Konut ve çevresel kalite memnuniyetini yükselten faktörler. *İTÜDERGİSİ/a*, 5(2).

Kılıç, T., & Hardal, S. (2014). Kentsel dönüşümün sosyal ve mekansal yansımalarına bir örnek: Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa-İstanbul). *Türk Coğrafya Dergisi*(62), 1-7.

Kıran Çakır, H., Aydın, D., & Arabulan, S. (2020). Adaptive reuse of open spaces in historical buildings. *International Journal of Building Pathology and Adaptation*, 38(5), 703-719.

Kömürçüyan, E. Ç. (1988). *İstanbul tarihi XVII. asırda İstanbul*. (H. D. Andreasyan, Trans.). Eren Yayıncılık ve Kitapçılık.

Köseoğlu, F. G. (2010). *Haliç'te; Kültür Endüstrilerinin Yer Seçimi, Kümelenme Eğilimi Ve Kentsel Yenileşme İle Kültür Endüstrileri Arasındaki Etkileşim Fen Bilimleri Enstitüsü*].

Lichfield, D. (1992). Urban Regeneration for the 1990s. *London Planning Advisory Committee, London*.

Lök, S. (2009). Kentsel yenileme dairesi. *Kentsel Dönüşüm Adana Sempozyumu*.

Markoç, İ. (2017). *Konut kullanıcısı hareketliliğinde kalite ve memnuniyet değerlendirmesi: Sarıgöl konut dönüşüm alanı*

Misirli, H. (2018). *Örnektepe Kentsel Dönüşüm Projesi Nerede Yapılacak?* Retrieved 04.05.23 from <https://www.emlaksayfasi.com.tr/istanbul-kentsel-donusum-projeleri/ornektepe-kentsel-donusum-projesi-nerede-yapilacak-h42911.html>

Okumuş, D. E., & Eyüboğlu, E. E. (2015). Kentsel dönüşüm öncesi kentsel yaşam kalitesi araştırmasına yönelik yöntem önerisi ve Ataşehir Barbaros Mahallesi örnekleme. *Planlama Dergisi*, 25(2), 93-106.

Oran, E. (2023). *İstanbul'da Kentsel Dönüşüm Süreci ve Uygulanabilirliğinin İrdelenmesi: Sütlüce Mahallesi Örneği* Trakya Üniversitesi]. Edirne.

Özdemir, G. G. (2019). *Kentsel dönüşüm projelerinin sürdürülebilirlik göstergeleri ile değerlendirilmesi: Fikirtepe kentsel dönüşüm projesi* Fen Bilimleri Enstitüsü].

Özservlet, Y. Ç. (2014). İstanbul Sütlüce-Halıcıoğlu Bölgesi Yerleşim Dokusunun Dönüşümü.

Özsoy, A. (1995). Toplu Konutlarda Kalite ve Sürdürülebilirliği. *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu. DTÜ Haziran*. S, 209-214.

Perloff, H. S. (2015). *The quality of the urban environment: essays on "new resources" in an urban age*. Routledge.

Pérouse, J.-F. (2017). The tremendous making and unmaking of the peripheries in current Istanbul. In *Understanding the City through its Margins* (pp. 33-44). Routledge.

Roberts, P. (2000). The evolution, definition and purpose of urban regeneration. *Urban regeneration: A handbook, 1*, 9-36.

Roberts, P., & Sykes, H. (1999). *Urban regeneration: a handbook*. Sage.

Shookner, M. (1998). A quality of life index for Ontario. *Centre for the Study of Living Standards Centre d'etude des niveaux de vie (CSLS), Ottawa*.

Temel, A. T. (2009). *Gayrimenkul Yatırım Aracı Olarak Otel Yatırımları: Sütluce Bölgesinde "hilton Garden Inn Haliç" Örneği* Fen Bilimleri Enstitüsü].

TMMOB. (2013). *Kentsel Dönüşüm İlkeleri*. <https://www.spo.org.tr/detay.php?sube=0&tip=1&kod=4748>

Toki. (2010). *Toplu Konut Alanlarında Kentsel Çevresel Standartlar İçin Bir Değerler Sistemi Önerisi* (TOKİ Araştırma Dizisi 5, Issue.)

Toki. (2023). <https://www.toki.gov.tr/sosyal-konutlar>

Torunoğlu, E. (1997). Kentleşme-Çevre Sorunları ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *Ankara: Öteki Yayınevi*.

Üçer, A. G. (2009). Kentsel yaşam kalitesinin belediye hizmetleri kapsamında belirlenmesine ve geliştirilmesine yönelik bir yaklaşım: orta ölçekli kent örnekleri. *Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara*. Adres: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster>.

Üskent, S. (2003). Dönüşümün Kentlere Yeni Bir Gelecek Yaratmadaki Gücü: Cardiff Körfezi Örneği. *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, İstanbul.*

Whoqol. (1995). The World Health Organization quality of life assessment (WHOQOL): position paper from the World Health Organization. *Social science & medicine*, 41(10), 1403-1409.

Yapı. (2019). *Sulukule'de Kentsel Dönüşüm Projesine İptal Kararı*. Retrieved 14.06.23 from http://www.yapi.com.tr/haberler/sulukulede-kentsel-donusum-projesine-iptal-karari_174875.html

Yüçetürk, E. (2001). Haliç silüetinin oluşum-değişim süreci ve kentsel imge yönünden ele alınması, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.

Yüksel, Ö. (2007). Kentsel Dönüşümün Fiziksel ve Sosyal Mekâna Etkisi: Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi. Gazi Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.

**AVRUPA BİRLİĞİ BAĞLAMINDA YÜKSEKÖĞRETİMDE
KALİTE**

Geliş Tarihi: 21.07.2023

Kabul Tarihi: 27.07.2023

(Received)

(Accepted)

Bahar UYMAZ*

Avrupa Birliği Bağlamında Yükseköğretimde Kalite

Ayşen BAKİOĞLU

Özge HACİFAZLIOĞLU

NOBEL Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Kasım
2017, 203 sayfa

ISBN: 978-605-320-555-5

Yükseköğretimde uluslararası hareketlilik ile öğrenci ve öğretim elemanları kültürlerarası paylaşımın birer aracı olmakta ve bu hareketlilik öğrenci açısından ele alındığında öğrencilerin uluslararası bilgi akışına katılması, yeni fikirlere ya da teknolojilere maruz kalması, öğretim elemanı açısından ele alındığında ise öğretim elemanlarının iki ülke arasında ortaya çıkabilecek proje ve araştırma faaliyetlerine adım atmaları ve bu faaliyetler yoluyla toplumsal sorumluluk çalışmalarını uluslararası boyutta gerçekleştirebilmeleri gibi birçok amaca hizmet etmektedir. Değişim programlarında araştırma ve öğretim faaliyetleri ve bununla ilgili tüm süreçlerin yükseköğretim kurumunda belirli standartlara ulaşılmasında rolünün olması uluslararasılaşma ve yükseköğretimin kalitesi kavramları arasında doğrudan bir bağlantı kurulmasına neden olmaktadır.

* Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çorlu Mühendislik Fakültesi, Makine Mühendisliği Bölümü, buymaz@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0036-0730

Ayşen Bakioğlu ve Özge Hacıfazlıoğlu tarafından kaleme alınan Nobel Akademik Yayıncılık tarafından 2017 yılında ikinci basımı gerçekleştirilen “Avrupa Birliği Bağlamında Yükseköğretimde Kalite” başlıklı 203 sayfadan oluşan kitap ile kalite kavramı farklı yaklaşımlar ve eğilimlerle tanımlanmakta, yükseköğretimde kalitenin dikkatle üzerinde durulması gereken bir konu olması ve bir süreç olarak değerlendirilmesi gerekliliği tarihsel süreci de içine alarak sunulmakta, uluslararasılaşma sürecine Türkiye’nin katılımıyla beraber Türk yükseköğretim kurumlarındaki kalite kriterlerinin belirlenmesi ve etkili bir şekilde uygulanabilmesi konusunda güncel durum yeni eğilimlerle birlikte değerlendirilmekte, uluslararasılaşma konusunun yükseköğretimde kalite süreçleri üzerinde doğal olarak oluşturduğu etki ele alınmaktadır.

“Avrupa Birliği Bağlamında Yükseköğretimde Kalite” başlıklı kitap giriş bölümü, sonuç bölümünü de kapsayan beş ana bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Kitap yükseköğretim kurumlarında kalite kültürünün geliştirilmesinin ve içselleştirilmesinin uluslararasılaşmanın ön koşulu olduğunu göstermektedir. Uluslararasılaşmanın önemini irdeleyerek ulusal kalite temin ve akreditasyon kurumlarının uluslararası işbirliği fırsatlarını ve beraberinde iş gücü kalitesine duyulan güveni artırabilmesinin standartlarını bu doğrultuda oluşturmasını gerektirdiğini ve bunun bir sonucu olarak akademik nitelikleri koruyan uluslararası kalite temin ağının kurulmasının sağlanabileceğini OECD raporlarına ve geniş bir literatüre dayanarak ele almaktadır. Bununla birlikte Bolonya süreci, Avrupa Yükseköğretim Alanı, Erasmus ve Erasmus Plus hakkında bilgiler verilmekte, AB Yükseköğretim Kalite Göstergeleri, Kalite Denetim Mekanizmaları, Dış Denetimde AB Standartları gibi konulara da değinilmektedir.

‘Giriş’ bölümünde yükseköğretimde kaliteyi etkileyen unsurlar, akademik kalitenin temel özellikleri, akademik kalitenin değerlendirilmesinde kullanılacak yaklaşımlar, yükseköğretimin merkezine öğrencinin konulması düşüncesi, kalite ve akreditasyon süreçlerinin sadece kurumsal etkililik ve ulusal şeffaflık düzeyinde değil uluslararası bütünlük ve uyum çerçevesinde ele alınması gerekliliği, üniversitelerin “öğreten” kurum kimliğinin yanısıra “öğrenen örgüt” olma yolunda attığı adımların toplumun refah seviyesini artırmakla birlikte

bilimin ilerlemesi açısından da taşıdığı önem, Avrupa Yükseköğretim Alanını'nın oluşturulmasının kalite süreçlerinin etkili bir yapıya oturtulması ve işlenebilmesi açısından gerekliliği, Erasmus ve Sokrates programlarının uluslararasılaşmadaki yeri, uluslararasılaşma sürecine Türkiye'nin katılımıyla beraber Türk yükseköğretim kurumlarındaki kalite kriterlerini belirlemenin kaçınılmaz olduğu konuları ele alınmaktadır. Bununla birlikte, yükseköğretimde akreditasyonun tanımı yapılarak, eğitim kurumlarının veya programlarının değerlendirildiği standartların eğitim kurumlarının standardizasyonunu sağlamak üzerine değil çeşitli açılardan belirli bir hedefi yakalamış olmalarını sağlamak üzerine oluşturulduğu vurgulanmıştır.

'*Kalite Kavramı*' başlıklı birinci bölümde kalite kavramı ve yükseköğretimde kalite değerlendirmesi tarihel kökenleriyle ele alınmaktadır. Yükseköğretimde kalite anlayışının prensibini ve temel felsefesini oluşturan iki farklı yaklaşım modeli incelenmektedir. Bu iki yaklaşımdan birine göre yükseköğretimde kalitenin tanımlanmasında belirleyici rol oynayan yaklaşımlar objektif kavramlar yaklaşımı, göreceli kavramlar yaklaşımı ve gelişimsel kavramlar yaklaşımı olarak üç başlık altında toplanmakta ve bu yaklaşımlar eksik yönlerine de değinilerek karşılaştırmalı olarak sunulmakta gelişimsel kavramlar yaklaşımının yerleşik ve üniversitelerde gelişmekte olan bir yaklaşım olduğu vurgusu yapılmaktadır. Diğer bir yaklaşım ise yükseköğretimde kaliteyi beş farklı başlık altında ele almakta ve bu başlıklar, kalite müstesna bir olgudur, tutarlılık ve kusursuzluk olarak kalite, amaca uygunluk açısından kalite, maliyet-fayda ilişkisi bağlamında kalite ve dönüşüm olarak kalite şeklinde verilmektedir. Ayrıca, yükseköğretimde kalite alanında ortaya koyulan bu sınıflandırmaların dışında son yıllarda yükseköğretimde kalite alanında yeni önceliklerin ortaya çıkmasıyla yeniden şekillenen yükseköğretimde kalite bağlamında ortaya çıkan eğilimler incelenmektedir.

'*Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Kalite*' başlıklı ikinci bölüm sekiz alt başlıktan oluşmaktadır ve ilk olarak uluslararasılaşma ve yükseköğretimin kalitesinin kavramsal düzeyde birbirlerine olan yakınlığından söz edilmekte ve bu yakınlığın uluslararası hale gelmenin yükseköğretimin kalitesini geliştirdiği inanişına dayandığı vurgusu yapılarak OECD ve Avrupa Birliği belgeleri, uluslararasılaşma için ulusal politikalarla ilgili söylemler ve uluslararasılaşma için kurumsal düzeyde

politika planları kapsamında ele alınmaktadır. İkinci bölümün ikinci kısmında uluslararasılaşmanın tanımı yükseköğretimin uluslararası bir boyutla bütünleşmesini isteyenler için mevcut olan farklı rasyoneller ve motivasyonlara da değinilerek yapılmaktadır. Üçüncü kısımda yükseköğretimde uluslararasılaşmanın öneminden söz edilmekte OECD tarafından hazırlanan 2008 tarihli “Yüksek Becerililerin Yetenek Hareketliliği için Küresel Rekabet: Yönetici Özeti” isimli raporu üzerinden Bilim ve Teknoloji alanındaki insan kaynaklarında uluslararası hareketliliğinin artan önemine işaret edilmektedir. İkinci bölümün devamında, uluslararasılaşma sürecinde etkili olan uluslararası toplantılar, Bolonya Süreci ve Avrupa Yükseköğretim Alanının kurulması bağlamında ele alınmaktadır. Son olarak Avrupa Birliğinde Uluslararasılaşma konuları detaylı olarak ele alınmakta ve bununla birlikte uluslararasılaşmaya yöneltilen bazı eleştirilere de yer verilmektedir.

‘AB Yükseköğretimde Kalite Göstergeleri’ başlıklı üçüncü bölümde öncelikle birçok yükseköğretim kurumunda kalite konusunun daha sistematik bir yapıda ele alınmaya başlanmasına sebep olarak görülen yükseköğretimde kalite bağlamında kurumların performansları ile ilgili karşılaştırılabilir verilere duyulan ihtiyacın arkasındaki temel nedenler özetlenmekte ve yükseköğretimde kalitenin sağlanabilmesine yönelik göstergelerin kullanım amaçlarına değinilmektedir. Kurumlar arası karşılaştırmalarda kullanılacak göstergeler ana beş ana başlık altında özetlenmektedir. Avrupa Birliği ve Yükseköğretimde kalite göstergeleri Avrupa Yükseköğretim Kalite Teminatı (ENQA) tarafından 2005 yılında hazırlanan rapor kapsamında ele alınmaktadır. Türk yükseköğretimindeki mevzuat incelendiğinde, yükseköğretim sisteminde son yıllarda uluslararasılaşma sürecinde önemli adımlar atıldığı ve kalite göstergelerinin Avrupa Birliği göstergeleri ile belirli oranlarda örtüştüğüne dikkat çekilmektedir. Son olarak performans göstergeleri araştırma kalitesine ilişkin performans göstergeleri, akademik ve sosyal bütünleşmeye ilişkin performans göstergeleri, öğrenci değerlendirmeleri/ öğrenci katılımına ilişkin performans göstergeleri, başarı ve terk oranlarına ilişkin performans göstergeleri, yükseköğretime erişim ve yükseköğretime tamamlamaya ilişkin performans göstergeleri, mezuniyet sonrası istihdama ilişkin performans

göstergeleri, öğretim süreçleri ve öğrenme kaynaklarına ilişkin performans göstergeleri, sosyal hizmetler ve öğrenci destek birimleri, uluslararasılaşma bağlamında kalite göstergeleri başlıkları altında değerlendirilmektedir.

Yazarlar tarafından uluslararasılaşma sürecinin dünyanın farklı bölgelerinden öğrencileri kendi kurumlarımızda öğrenim görebilmelerini sağlamaktan öte onlara en üst düzeyde kaliteli eğitimi, öğretimi, araştırma olanaklarını sağlamayı gerekli kıldığı ve bu hedefle uyumlu olarak kalite temin sistemlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanarak yükseköğretim kurumlarımızın tanınması ve tercih edilebilir olmasının öncelikli hedeflerimiz arasında olduğuna vurgu yapılmaktadır. Her ne kadar kalite temini yükseköğretim kurumunun kendi sorumluluğu olsa da Dış Denetim Kuruluşları yoluyla tanınmasına ilişkin süreçleri de içermektedir. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarının Avrupa Birliği bünyesinde onaylanmış Kalite Teminatı Kuruluşları ile işbirliği yapmaları kurumların uluslararası tanınırlık sürecinde önem taşımaktadır. Buna istinaden kitabın '*Kalite Denetim Mekanizmaları*' başlıklı dördüncü bölümünde, Kalite Denetim Mekanizmaları konusu Avrupa Birliği bağlamında ele alınmaktadır.

Kitabın beşinci ve son bölümü olan '*Sonuç*' bölümünde Avrupa Birliği yükseköğretimde kalite konusunu etkileyen makro ve mikro düzeyde birçok alt etmenin, Türkiye'deki yükseköğretimde de önemsenmesi gerektiği, yükseköğretim kurumlarının önceliklerinden birinin topluma ve iş piyasasına iyi yetiştirilmiş bireyleri sağlamak olduğu göz önünde bulundurulduğunda kalite sürecinin sağlıklı sürdürülebilmesi ve çıktılarının istenilen nitelikte olabilmesi yükseköğretimde standardizasyon ve akreditasyon kavramlarının kullanılmasını kaçınılmaz hale getirdiği, ulusal kalite temin ve akreditasyon kurumlarının uluslararası işbirliği fırsatlarını artırmaları ve standartlarını bu doğrultuda geliştirmelerinin akademik nitelikleri koruyan uluslararası kalite temin ağının kurulabileceği, sonucuna varılmaktadır. Yükseköğretim kurumlarına düşen sorumluluklara, Avrupa Üniversiteler Birliği tarafından yürütülen en önemli projelerden biri olan Kalite Kültürü Projesine, Avrupa Yükseköğretim Alanının oluşturulmasındaki temel bileşenlere değinilmekte ve son olarak Avrupa

Birliği Komisyonu tarafından hazırlanan 2013 tarihli “Avrupa Birliği Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim ve Öğrenmenin Geliştirilmesi” başlıklı raporda yükseköğretim kurumlarına yükseköğretimde modernleşme bağlamında sunulan önerilere yer verilmektedir.

T.C. TRAKYA ÜNİVERSİTESİ KALİTE VE STRATEJİ YÖNETİMİ DERGİSİ YAZIM KURALLARI

T.Ü. Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi'nde, aşağıda belirtilen şartlara uyan eserler hakem değerlendirme sürecine alınmaktadır.

Çalışmalarını dergimize gönderen yazarlardan, Ana Makale Dosyası, Kapak Dosyası ve Telif Hakkı Anlaşması Formu talep edilmektedir. Hakem değerlendirme sürecinin gecikmeye uğramaması ve sürecin derhal başlatılabilmesi için yazarların dosyalarını aşağıda belirtildiği şekilde yüklemesi önem arz etmektedir.

Yazarlara çalışmalarında Türk Dil Kurumu'nun İmlâ Kılavuzu'na uyması tavsiye edilmektedir.

Çalışmalar Word programına göre 12 punto, Times New Roman yazı karakteriyle, tek satır aralığında yazılmalıdır. Paragraflar arasında önce 0 sonra 6nk boşluk bırakılmalıdır. Dipnot kullanıldığında dipnotlar iki yana yaslanmış olarak, 10 punto Times New Roman karakteri ile yazılmalıdır.

A4 kağıdına kenar boşlukları üst 6.2 cm, alt 5.5 cm, sağ ve sol 4 cm, üst bilgi 5.2 cm, alt bilgi 5 cm, cilt payı 0 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Varsa tablo, şekil vb. kenar boşluklarına uygun bir şekilde örnek makale dosyasında belirtildiği formatta düzenlenmelidir.

Çalışma 8000 kelimeyi geçmemelidir.

Telif Hakkı Anlaşması Formu

Form web sitesi üzerinden yazarlara sunulmaktadır.

Telif Hakkı Anlaşması Formu'nda, tüm yazarlara ait bilgiler eksiksiz doldurulduktan sonra çıktı alınmalıdır. Form tüm yazarlar tarafından ıslak olarak imzalandıktan sonra taratılarak sisteme yüklenmelidir.

Benzerlik Oranı

Dergimiz yayın politikası gereği çalışmaların benzerlik oranı %20'nin altında olmalıdır. Benzerlik raporları Editör Kurulu tarafından alınmaktadır. %20 benzerlik oranının altında olsa dahi Editör Kurulu metin üzerinde değişiklik yapılmasını talep edebilir.

Kapak dosyası

Örnek kapak dosyası web sitesi üzerinden yazarlara sunulmaktadır.

Ana makale dosyası

Örnek ana makale dosyası web sitesi üzerinden yazarlara sunulmaktadır. Ana makale dosyası yazım kuralları ve örnek dosyaya uygun bir şekilde düzenlenmeyen çalışmalar hakem değerlendirme sürecine alınmaksızın, ön kontrol sürecinde reddedilmektedir.

Ana makale dosyası Türkçe ve İngilizce başlık, öz ve anahtar kelimeler ile başlamalıdır.

Tüm paragrafların ilk satırı 1 cm içeriden başlamalıdır.

Ana başlıklar büyük harfle ve metin gövdesini ortalayacak şekilde, alt başlıklar ise her sözcüğün ilk harfi büyük olacak şekilde, 1 cm içeriden başlamalıdır.

Tüm başlıklar (Giriş ve Sonuç hariç) numaralandırılmalıdır. Her başlık altında açıklayıcı bir bölüm yazıldıktan sonra yeni bir başlık eklenmelidir.

Tüm tablo, şekil ve resimler numaralandırılmalı ve adlandırılmalıdır. Tablo adları üstte, şekil ve resim adları ise altta verilmelidir. Tüm tablo, şekil ve resim adları ortalanmalı, 11 punto Times New Roman yazı karakteriyle yazılmalıdır. Kaynakları (varsa) altta, kaynakadaki gösterilen uzun haliyle 10 punto Times New Roman yazı karakteriyle verilmelidir.

Tüm tablo, şekil ve resimler sayfa kenar boşluklarına uygun bir şekilde düzenlenmelidir.

Yazım Kuralları/ Author Guidelines
Çalışmalarda “metin içi kaynak gösterim” (APA 6) yöntemi kullanılmalıdır. Kaynakça kullanılan kaynak gösterme yöntemine uygun bir şekilde, tek bir başlık altında alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Varsa ekler kaynakçadan sonra eklenmelidir.

Metin İçi Gösterim Yöntemi

İstifade edilen kaynaklar metin içerisinde kaynakça bağlantıyla “yazar ve yıl” yöntemine göre, yazarın soyadı, basım yılı ve sayfa numarası verilerek yapılmalıdır.

a. Yazarın adı yazı içinde geçiyorsa, kaynağın yılı parantez içinde yazılmalıdır.

Örnek: Yıldırım (1966). ya da sayfa no vererek, Yıldırım (1966: 70-97).

b. Bazı durumlarda yazarın adı parantez içinde verilebilir.

Örnek: Bu alanda yeni gelişmeler kaydedilmektedir. (Raths, 1967: 40-85).

c. Aynı yılda aynı yazar tarafından yazılmış iki kaynak gösterilecekse, aşağıdaki şekilde verilir.

Örnek: Gates (1967a: 45-50; 1967b: 130-170).

d. Kaynak iki yazarlı ise yalnızca soyadları yazılır. Örnek: Massialas ve Cox (1966: 37-66).

e. Soyadları aynı olan iki yazarın aynı yılda yayınlanmış eserleri, adlarının ilkhharfleri ile ayırtdedilir.

Örnek: Smith, O. ve Smith, B. (1958: 251-251).

f. Kaynağın yazarı ikiden fazla ise, birinci verilişte bütün soyadları yer alır.

Örnek: Bursalıoğlu, Aydın, Kaya, (1995: 120-145).

g. Daha sonraki verilişlerde “vd.” kullanılır. Örnek: Bursalıoğlu vd. (1995: 120-145).

h. Bir dizi biçiminde verilen kaynaklar en yeni tarihli olandan eski olana doğru sıralanarak bir parantez içine alınır ve noktalı virgül ile ayrılır.

Örnek: Bu konudaki son gelişmelere göre (Cobb, 1972: 221; Flanders, 1970:124; Bursalıoğlu vd., 1995: 31).

i. Yazarı belli olmayan internet kaynaklarına atıf yapılırken, parantez açılır, söz konusu internet kaynağının başlığından birkaç kelime seçilerek tırnak içine alınır, daha sonra yılı yazılarak parantez kapatılır.

Örnek: (“İnternette 1 saniyede”, 2017)

Kaynakça düzenlemesi

Çalışmada yararlanılan kaynaklar, tek bir Kaynakça başlığı altında verilmelidir. İnternet kaynakları da dahil olmak üzere tüm kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

İnternet kaynaklarına Erişim Tarihi: eklenmelidir.

APA 6 yöntemi için belirtilmemiş hususlarla ilgili olarak https://www.tk.org.tr/APA/apa_2.pdf adresine başvurulabilir.